

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta právnická

Diplomová práce

Dovolání v civilním procesu

Veronika Staňková

Plzeň, 2015

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta právnická

Katedra občanského práva

Diplomová práce

Dovolání v civilním procesu

Vypracovala: Veronika Staňková

Studijní obor: Právo a právní věda

Vedoucí práce: JUDr. Miloslav Ungr

Katedra občanského práva

Plzeň, 2015

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vytvořila zcela samostatně s využitím literatury a zdrojů informací vyjmenovaných v níže uvedeném seznamu.

V Plzni dne 20. června 2013

.....
vlastnoruční podpis

PODĚKOVÁNÍ Ráda bych poděkovala vedoucímu diplomové práce panu JUDr. Miloslavu Ungrovi za odborné vedení, cenné rady, trpělivost a připomínky, kterými přispěl k vypracování diplomové práce.

Obsah

1. ÚVOD	8
2. OBECNÉ VYMEZENÍ MIMOŘÁDNÝCH OPRAVNÝCH PROSTŘEDKŮ.....	9
2.1. Úvod	9
2.2. Opravné systémy	10
2.2.1 Apelační opravný systém	10
2.2.2 Kasační opravný systém.....	11
2.2.3 Revizní opravný systém	12
2.2.4. Klasifikace dovolání v rámci opravných systémů	12
2.3. Mimořádné opravné prostředky	13
2.3.1 Žaloba na obnovu řízení.....	15
2.3.2. Žaloba pro zmatečnost	18
3. HISTORICKÝ VÝVOJ DOVOLÁNÍ	22
3.1. Josefský soudní řád	22
3.2. Civilní řád soudní	23
3.3. Rok 1918, vznik ČSR	26
3.4. Éra komunismu.....	27
3.4.1 Zlomový rok 1948.....	27
3.4.2 Léta 1950-1960:	27
3.5. Novela provedená zákonem č.519/1991 Sb.	28
3.6. Novela provedená zákonem č.238/1995 Sb.	29
3.7 Novela provedená zákonem č. 30/2000 Sb.	30
3.8 - Novela provedená zákonem č. 404/2012	30
4. DOVOLÁNÍ PODLE PRÁVNÍ ÚPRAVY ÚČINNÉ OD 1. 1. 2013 VČETNĚ POZDĚJŠÍCH ÚPRAV	33

4.1. PODÁNÍ DOVOLÁNÍ.....	33
4.1.1 Legitimace k podání dovolání	33
4.1.2 Lhůta k podání dovolání.....	35
4.1.3 Podání dovolání.....	36
4.1.4 Zastoupení dovolatele	39
4.1.5 Dovolací důvody	45
4.1.6 Zpětvzetí dovolání.....	47
4.2. PŘÍPUSTNOST DOVOLÁNÍ.....	47
4.2.1 Předmět dovolání	48
4.2.2 Objektivní přípustnost.....	50
4.2.3 Nepřípustnost dovolání	53
4.3. PRŮBĚH DOVOLACÍHO ŘÍZENÍ.....	54
4.3.1 Řízení před soudem I. stupně	54
4.3.2 Řízení před dovolacím soudem	55
4.4. ROZHODNUTÍ O DOVOLÁNÍ DOVOLACÍM SOUDEM.....	59
4.4.1. Odklad vykonatelnosti a právní moci rozhodnutí	59
4.4.2. Rozhodnutí o dovolání	60
4.2.2.5 Zastavení	63
4.5. NÁKLADY ŘÍZENÍ	64
5. KOMPARACE ČESKÉ PRÁVNÍ ÚPRAVY DOVOLÁNÍ S FRANCOUZSKOU PRÁVNÍ ÚPRAVOU	66
6. KOMPARACE ČESKÉ A SLOVENSKÉ PRÁVNÍ ÚPRAVY DOVOLÁNÍ	
6.1. Úvod	69
6.2. Právní úprava dovolání v SR.....	69
6.3. Právní úprava mimořádného dovolání v SR.....	71
7. ZÁVĚR	73

RESUME.....	75
POUŽITÁ LITERATURA.....	77
Právní předpisy	77
Články.....	78
Online zdroje	78
Diplomové práce.....	78
Knihy	79
Judikáty.....	80

1. ÚVOD

Po novelizaci právní úpravy civilního procesního práva provedené zákonem 404/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, vyvstala od data nabytí účinnosti novely dne 1. ledna 2013 potřeba nově pojednat o dovolání, mimořádném opravném prostředku, který byl touto změnou výrazně modifikován. Tématem této diplomové práce je právní úprava dovolání v civilním procesu dle právního stavu účinného od 1. ledna 2013, ve znění pozdějších předpisů.

Důvodem, proč jsem si jako téma své diplomové práce zvolila právě institut dovolání v civilním procesu spočívá jednak v aktuálnosti této právní úpravy, zejména po provedené novelizaci, a jednak proto, že dovolání je velmi významným institutem zakotveným v naší právní úpravě, kterému je vhodné dopodrobna rozumět, i proto, že v praxi se s institutem dovolání advokáti při výkonu své právní praxe setkávají velice často. Je proto až s podivem, že právní úprava dovolání bývá advokáty mnohdy špatně pochopena a nesprávně vykládána.

Za cíl práce si kladu především hlubší poznání právní úpravy dovolání ve světle právní úpravy účinné od 1. ledna 2013, ve znění pozdějších předpisů a možnosti úspěšného využití tohoto institutu v praxi. Účelem této práce není pojednávat o právní úpravě platné do konce roku 2012, jelikož tato úprava už se stala historií. Z hlediska členění práce se v úvodní kapitole zabývám obecným pojednáním o mimořádných opravných prostředcích a opravných systémech, dále shrnuji historický vývoj právní úpravy dovolání na našem území, samotnou právní úpravu dovolání účinnou od 1. ledna 2013 a stručné srovnání s francouzskou a slovenskou právní úpravou.

2. OBECNÉ VYMEZENÍ MIMOŘÁDNÝCH OPRAVNÝCH PROSTŘEDKŮ

2.1. Úvod

„Česká republika je svrchovaný, jednotný a demokratický právní stát založený na úctě k právům a svobodám člověka a občana.“¹ Úlohou soudů je postupovat při soudním řízení a vydávání soudních rozhodnutí tak, aby byla zachována ochrana práv a oprávněných zájmů všech osob. Samotný soudní proces i právní vztahy, které jsou soudem posuzovány, vytváří komplikovaný a komplexní celek procesního práva. Jelikož soudnictví vykonávají lidé - byť nestranní, nezávislí a kvalifikovaní - není vyloučeno, že rozhodnutí může trpět různými vadami. Ať už jde o objektivní vady,² nebo subjektivní přesvědčení účastníků neúspěšných v řízení o vadnosti rozhodnutí, existuje – ať už ve veřejném zájmu z důvodů právní jistoty, předvídatelnosti práva, zajištění víry občanů v právo a spravedlnost, či v zájmu jednotlivců – v každém spravedlivém demokratickém státě možnost přezkumu. „Zásadně jde o soudní přezkum na základě opravných prostředků, který se děje v rámci jednotlivých soudních instancí.“³

Teorie, praxe i legislativa klasifikuje opravné prostředky zejména podle toho, zda směřují proti nepravomocnému či pravomocnému rozhodnutí. Opravným prostředkem proti nepravomocnému rozhodnutí je v českém právním řádu odvolání. Pod skupinu řádných opravných prostředků by se z povahy institutů daly zařadit i další obranné prostředky, kterými jsou odpor proti platebnímu rozkazu (§ 174 odst. 2 o.s.ř.), odpor proti elektronickému platebnímu rozkazu (§ 174a odst. 2 o.s.ř.), odpor proti evropskému platebnímu rozkazu (čl. 12 odst. 3 písm. b) nařízení EU č. 1896/2006) a námitky proti směnečnému a šekovému platebnímu rozkazu (obojí § 175 odst. 1 o.s.ř.), nicméně procesní teorie je do skupiny řádných opravných prostředků nezařazuje.⁴ Mimořádnými opravnými prostředky směřujícími proti pravomocným rozhodnutím jsou žaloba

¹ Čl. 1 Ústavy ČR

² Vydání vadného či nesprávného soudního rozhodnutí (*error in iudicando*) či průběhu předchozího řízení (*error in procedendo*).

³ HAVLÍČEK, Karel, ed. a kol. *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář podle stavu k 1.1.2015, kniha 4*. Vydání 1. Praha: Havlíček Brain Team, 2015 ISBN 978-80-87109-51-6, str. 18.

⁴ Tamtéž.

na obnovu řízení, žaloba pro zmatečnost a dovolání. Tyto prostředky mohou prolamovat právní moc dříve vydaného rozhodnutí a do jisté míry tedy působí právní nejistotu účastníků v již skončených věcech. Jsou však zároveň i pojítkami pro zachování práva na spravedlivý proces. Aby prolomení právní jistoty bylo co nejmenší, existují zákonná omezení a taxativně vymezené případy, kdy jsou tyto mimořádné opravné prostředky dovoleny. V českém civilním právu jsou opravné prostředky zakotveny zejména v části čtvrté Občanského soudního řádu (*dále jen „o. s. ř.“*). Od 1. ledna 2014 je účinný i zákon č. 292/2013 Sb. o zvláštních řízeních soudních,⁵ který obsahuje speciální úpravu opravných prostředků pro nesporná řízení.

2.2. Opravné systémy

Jak uvádí Winterová: *„Procesní teorie rozlišuje tzv. opravné systémy, kterými rozumíme obecnější vymezení principů ovládajících opravné řízení.“*⁶ Z hlediska principů, které se v opravných prostředcích uplatňují, rozlišuje procesní teorie kontinentálního práva tři typy opravných systémů. Jde o apelační, kasační a revizní opravný systém. Základním klasifikačním kritériem těchto systémů je rozsah přezkumné činnosti opravného soudu, způsob rozhodnutí a v neposlední řadě rozsah práv a povinností účastníka, který usiluje o přezkum rozhodnutí.

2.2.1 Apelační opravný systém

Apelační opravný systém je systém historicky nejstarší, nejširší a nejbenevolentnější. Apelace umožňuje zkoumat napadené rozhodnutí jak po stránce skutkové, tak po stránce právní. Z toho vyplývá, že v rámci apelačního systému může soud, který o apelaci rozhoduje („odvolací soud“) věc opětovně projednat, zjistit skutkový stav a na základě nově zjištěného skutkového stavu rozhodnout. Odvolací soud může napadené rozhodnutí potvrdit, pokud ho shledává bezvadným, změnit, a tím řízení v dané věci ukončit, nebo zrušit a věc vrátit k novému projednání soudu prvního stupně, který je právním názorem odvolacího soudu vázán. V rámci apelačního systému můžeme rozlišovat systém

⁵ Tzv. nesporných řízeních.

⁶ WINTEROVÁ, Alena a Alena MACKOVÁ. *Civilní právo procesní*. 8. vydání. Praha: Leges, 2015, 621 stran. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-076-5, str. 501.

úplné a neúplné apelace podle toho, zda odvolací soud může přihlížet k novým skutečnostem a důkazům, které nebyly v dřívějším řízení uplatněny, či nikoliv. Těmto novým skutečnostem a důkazům se v odborné právní terminologii říká „nova“ či „novoty“. Fasching je rozděluje na dvě skupiny nových důkazů a skutečností: nova reperta a nova producta.⁷ Nova reperta jsou stručně řečeno takové skutečnosti a důkazy, které účastníci nemohli uplatnit v řízení před soudem prvního stupně, jelikož jim bez vlastního zavinění nebyly známy. Nova producta jsou takové skutečnosti a důkazy, které nebylo možné v prvoinstančním jednání uplatnit, jelikož vznikly až po vyhlášení či vydání rozhodnutí.⁸

Úplná apelace umožňuje soudu II. stupně k novotám přihlídnout. Pokud má soud II. stupně za to, že skutkové závěry soudu I. stupně nemohou v řízení obstát, může sám provést nové dokazování nebo opakovat a znovu provést důkazy, které již byly provedeny před soudem I. stupně. Odvolací soud tedy není vázán skutkovými závěry soudu I. stupně. Systém úplné apelace se v českém právním řádu užije pouze pro tzv. „nesporná řízení“ dle zákona 292/2013 Sb., zákon o zvláštních řízeních soudních, pokud to tento zákon připouští.

V systému neúplné apelace nejsou nova připuštěna. Odvolací soud sice provádí dokazování, ale je povinen vycházet pouze ze skutečností a důkazů, které již byly uplatněny v předchozím řízení před soudem prvního stupně. Princip neúplné apelace zachovává zásadu hospodárnosti řízení a procesní ekonomie tím, že účastníci řízení jsou nuceni tvrdit již před soudem prvního stupně všechny v té době právně významné skutečnosti a důkazy týkající se meritu řízení. V dalším stupni řízení na to už nedostanou prostor. V českém právním řádu je na tomto principu postavena právní úprava řádného opravného prostředku – odvolání.

2.2.2 Kasační opravný systém

Kasační opravný systém je nejmladší z výše jmenovaných opravných systémů. Dovoluje přezkum napadeného rozhodnutí výlučně po právní stránce. Činnost kasačního soudu spočívá v přezkumu správnosti aplikace hmotného či

⁷ FASCHING, Hans W. *Lehrbuch des österreichischen Zivilprozeßrechts: Lehr- und Handbuch für Studium und Praxis*. 2. Auflage. Wien: Manzsche Verlags- und Universitätsbuchhandlung, 1990. s. 873 – 4

⁸ Tamtéž.

procesního práva. Nové skutečnosti a důkazy není možné navrhnout – platí zákaz novot. Je tedy nutné, aby soud vycházel ze zjištění, která učinil soud, jenž napadené rozhodnutí vydal. Kasační soud může napadené rozhodnutí pouze potvrdit, pokud shledává rozhodnutí bezchybným, nebo – v případě, že zjistí porušení norem hmotného či procesního práva – zrušit a předat soudu nižšího stupně k dalšímu řízení. Není oprávněn ve věci sám rozhodnout. Soud nižší instance je vázán právním názorem soudu, který o kasaci rozhodl. Na kasačním opravném systému je v naší právní úpravě založeno řízení o žalobě pro zmatečnost a z větší části i dovolání.

2.2.3 Revizní opravný systém

Revizní opravný systém byl původně hlavním principem ovládajícím trojinstanční řízení. Soud může přezkoumávat napadené rozhodnutí pouze po stránce právní, stejně jako je tomu v kasačním opravném systému. Na rozdíl od kasace však může napadené rozhodnutí nejen potvrdit či zrušit a vrátit soudu nižšího stupně k novému projednání, ale může jej také změnit. Revizní opravný systém se uplatní všude tam, kde byl soudem prvního stupně správně zjištěn skutkový stav, ale nebyl správně posouzen. Tam, kde nebyl správně zjištěn skutkový stav, soud rozhodnutí zruší a vrátí věc k projednání prvoinstančnímu soudu. Nova nejsou v revizním opravném systému povolena.⁹

2.2.4. Klasifikace dovolání v rámci opravných systémů

Dovolání podle českého právního řádu je postaveno podle současné právní úpravy na kasačním systému s revizními prvky. Možnost změnit (revidovat) rozhodnutí odvolacího soudu soudem dovolacím je podmíněna v § 243d písm. b) o. s. ř. vedle předpokladu nesprávnosti rozhodnutí odvolacího soudu i tím, že dosavadní výsledky řízení ukazují, že je možné o věci rozhodnout. Ve spojení s ustanovením § 241a odst. 6 o. s. ř. pojednávajícím o tom, že v dovolání nelze uplatnit nové skutečnosti nebo důkazy, se podává, že dovolací soud není skutkovou instancí. Nejvyššímu soudu se tak otevírá možnost změny nesprávného rozhodnutí odvolacího soudu jen tam, kde není pochyb o

⁹ MUCHLINSKI, Peter, Federico ORTINO a Christoph SCHREUER. *The Oxford handbook of international investment law*. 1st pub. Oxford: Oxford University Press, 2008, lxx, 1282 s. ISBN 978-019-9231-386. Strana 1135.

„nezměnitelnosti“ skutkového stavu věci, tj. v případech, kdy nové skutečnosti nebo důkazy nemohou mít vliv na právní posouzení věci. Okruh takových věcí je velmi omezený. Typově se prosadí tam, kde od počátku panuje mezi spornými stranami shoda o skutku a liší se jen jeho právní posouzení. Typově vyloučená bude změna (revize) rozhodnutí odvolacího soudu např. tam, kde právní posouzení věci vycházelo z toho, že některý z účastníků neunesl důkazní břemeno a ještě obecněji všude tam, kde si lze představit následné změny skutkového stavu věci (nebo kde o změnách skutkového stavu Nejvyšší soud dokonce již ví, ale vzhledem k § 241a odst. 6 o. s. ř. k nim nemůže přihlídnout). Proto je četnost měnících rozhodnutí Nejvyššího soudu při projednání dovolání podle úpravy účinné od 1. ledna 2013 velmi omezená. Rizika změny rozhodnutí se projevují i v tom, že institut žaloby na obnovu řízení není podle procesní úpravy uplatnitelný proti rozhodnutím Nejvyššího soudu (právě proto, že ten není a ani nemá být skutkovou instancí). Kdyby mělo dovolání stát na revizním principu, jak se uvádí v některých publikacích a kvalifikačních pracích po změně dovolání zákonem 404/2012 Sb.¹⁰, a nikoli na kasačním principu s revizními prvky, muselo by se to nutně projevit i úpravami institutu žaloby na obnovu řízení (což se nestalo).¹¹

2.3. Mimořádné opravné prostředky

„Opravné prostředky klasifikuje teorie, legislativa i praxe především podle toho, zda směřují proti nepravomocnému anebo pravomocnému rozhodnutí, na řádné a mimořádné.“¹²

Tato práce je zaměřena především na dovolání – mimořádný opravný prostředek, který má za cíl zejména sjednocovat soudní judikaturu a

¹⁰ ZAHRADNÍKOVÁ, Radka a kol. *Civilní právo procesní*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. 563 s. Právnícké učebnice. ISBN 978-80-7380-437-4. případně ADAMCOVÁ, Lucie. *Dovolání v civilním soudním řízení*. Plzeň, 2013. Diplomová práce. Západočeská univerzita v Plzni. Vedoucí práce JUDr. Miloslav Ungr.

¹¹ Názor obsažený v této diplomové práci podporuje jednak rozhovor s JUDr. Zdeňkem Krčmářem, soudcem OOK NS ČR od r. 1996. Dále např. WINTEROVÁ, Alena a Alena MACKOVÁ. *Civilní právo procesní*. 8. vydání. Praha: Leges, 2015, 621 stran. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-076-5.

¹² HAVLÍČEK, Karel, ed. a kol. *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář podle stavu k 1.1.2015, kniha 4*. Vydání 1. Praha: Havlíček Brain Team, 2015 ISBN 978-80-87109-51-6. Strana 18.

přezkoumávat pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští.

Shledávám však účelným v této kapitole pro úplnost ve stručnosti popsat i další dva mimořádné opravné prostředky, které naše civilní právo zná a zakotvuje v zákoně. Těmi je žaloba na obnovu řízení upravená § 228 a násl. o.s.ř. a žaloba pro zmatečnost upravená § 229 a násl. o.s.ř. Rozdíl mezi jednotlivými žalobami je především v důvodech, pro které je možné je podat. Zjednodušeně lze říci, že zatímco žaloba na obnovu řízení souvisí se skutkovým základem napadeného rozhodnutí a jeho okolnostmi a směřuje k tomu, aby mohl účastník uplatnit tvrzení a důkazy, které objektivně nemohl před pravomocným rozhodnutím uplatnit, žaloba pro zmatečnost je mimořádný institut, který je určen výlučně pro nápravu procesních vad řízení. Tyto dva mimořádné opravné prostředky jsou upraveny v hlavě druhé čtvrté části o.s.ř. Občanský soudní řád v této části používá legislativní zkratku „žaloba“, pod kterou se skrývá právní úprava společná pro žalobu na obnovu řízení a žalobu pro zmatečnost. Speciální úpravu těchto mimořádných opravných prostředků obsahuje zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních (dále jen „z.ř.s.“), pro řízení, u kterých se tyto mimořádné opravné prostředky povolují. Jelikož však tento zákon neobsahuje vlastní úpravu žaloby pro zmatečnost a žaloby na obnovu řízení, použijí se ustanovení občanského soudního řádu.¹³

Podání jednoho mimořádného opravného prostředku nevylučuje podání jiného mimořádného opravného prostředku.¹⁴ Obě žaloby lze tedy podat zároveň. Pokud je zároveň s žalobami podáno i dovolání, soud řízení o žalobě přeruší až do rozhodnutí dovolacího soudu. To vyplývá především z § 235b o.s.ř. Pokud by totiž dovolání bylo úspěšné a rozhodnutí by bylo dovolacím soudem zrušeno, nebylo by o čem vést další řízení. Pokud by rozhodnutí po vyřízení dovolání stále

¹³ § 1 odst. 2 zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních.

¹⁴ HAVLÍČEK, Karel, ed. a kol. *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář podle stavu k 1.1.2015, kniha 4*. Vydání 1. Praha: Havlíček Brain Team, 2015 ISBN 978-80-87109-51-6. Strana 151.

existovalo, je třeba nejdříve projednat žalobu pro zmatečnost, až následně žalobu na obnovu řízení.¹⁵

2.3.1 Žaloba na obnovu řízení

Žaloba na obnovu řízení je mimořádný opravný institut, který směřuje k tomu, aby mohl účastník uplatnit tvrzení a důkazy, které objektivně nemohl před pravomocným rozhodnutím uplatnit, čímž umožňuje zhojení nedostatků skutkových zjištění tam, kde nastává změna poměrů mezi účastníky.

Obnova řízení je přípustná pouze proti pravomocnému rozsudku nebo pravomocnému usnesení, kterým bylo rozhodnuto **ve věci samé**¹⁶ pokud:

- a) existují skutečnosti, rozhodnutí nebo důkazy, které účastník nemohl bez své viny v původním řízení uplatnit, a tyto jsou způsobilé přivodit pro něj příznivější rozhodnutí ve věci.
- b) lze-li provést důkazy, které nemohly být provedeny v předchozím řízení, pokud mohou přivodit pro něho příznivější rozhodnutí ve věci.

17

„Důvodem obnovy řízení nemohou být skutečnosti, které nastaly až po skončení původního řízení; může jím být pozdější rozhodnutí příslušného orgánu řešící odchylně předběžnou otázku, jde-li o případ, v němž byl soud původně vázán rozhodnutím jiného orgánu anebo o případ, kdy vycházel z rozhodnutí vydaného dříve příslušným orgánem, či o případ, ve kterém soud sám vyřešil předběžnou otázku, protože vycházel ze zjištění, že o ní nebylo dosud příslušným orgánem rozhodnuto, zjistí-li se následně, že příslušný orgán svým kdykoliv vydaným rozhodnutím vyřešil uvedenou otázku odchylně.“¹⁸

¹⁵ HAVLÍČEK, Karel, ed. a kol. *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář podle stavu k 1.1.2015, kniha 4*. Vydání 1. Praha: Havlíček Brain Team, 2015 ISBN 978-80-87109-51-6. Strana 152.

¹⁶ “Věc sama“ je právní teorií i praxí vykládána jednotně jako věc, o kterou jde v řízení, tedy předmět řízení. K tomu např. usnesení Nejvyššího soudu z 2.12.1997, sp. zn. 2 Cdon 774/97, uveřejněného ve Sbírce soudních rozhodnutí pod č. 61/1998 civ. Sb.

¹⁷ §228 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁸ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 16. 5. 2012, č.j. 2 Cmo 404/2011-62.

Žalobou na obnovu řízení je možné napadnout i pravomocné usnesení, kterým byl schválen soudní smír,¹⁹ pravomocný platební rozkaz, pravomocný rozsudek pro uznání či pro zmeškání, pokud jsou splněny podmínky umožňující obnovu řízení.

Žalobou na obnovu řízení je možné napadnout jak rozhodnutí soudu I. stupně, tak rozhodnutí soudu odvolacího (za podmínek stanovených v §205 a §211 o.s.ř.). Řízení se zahajuje výlučně na návrh účastníka původního řízení, v jehož neprospěch vyznělo původní rozhodnutí. Ustanovení § 231 však uvádí, že žalobu může podat též vedlejší účastník, jestliže:

- vstoupil do původního řízení a kumulativně
- jestliže s jeho podáním souhlasí jím podporovaný hlavní účastník.

Žaloba na obnovu řízení není přípustná proti usnesení, jímž bylo rozhodnuto o žalobě z rušené držby. Je tomu tak proto, že žaloba z rušené držby je provizorním soudním řešením otázky držby, které se řeší ve speciálním zrychleném procesním režimu, kdy soud musí rozhodnout do 15 dnů bez jednání usnesením. Připuštění mimořádného opravného prostředku by bylo proti smyslu zrychleného řízení.

Žaloba na obnovu řízení je dále nepřipustná, pokud směřuje jen proti důvodům rozhodnutí, jen proti nákladovým výrokům, proti lhůtě k plnění anebo předběžné vykonatelnosti. Není přípustná ani proti rozhodnutím, jejichž zrušení či změny lze dosáhnout jinak, nepočítaje v to dovolání.

Je-li obnova řízení povolena, neznamená to, že by se původní rozhodnutí ihned zrušilo. O osudu tohoto rozhodnutí se vede nové řízení, ve kterém se teprve rozhodne, zda bude původní rozhodnutí ponecháno v platnosti, či zda bude zrušeno a vydá se rozhodnutí nové.

Žaloba může být zamítnuta proto, že nejsou dány důvody pro obnovu řízení, nebo proto, že není přípustná. Zamítá-li soud žalobu pro nepřipustnost dle § 235f (zpravidla např. proto, že ji podala osoba s nedostatkem procesní osobnosti

¹⁹ Pouze pokud lze některý z důvodů obnovy vztahovat i na předpoklady, za nichž byl smír schválen. Viz Občanské soudní řízení, strana 120.

(způsobilosti), směřuje jen proti důvodům, je podána po uplynutí zákonných lhůt, či napadá rozhodnutí, proti kterému není přípustná), soud tak učiní bez jednání. Zamítá-li soud žalobu proto, že nejsou dány důvody obnovy, učiní tak při nařízeném jednání. Obdobné platí pro žalobu pro zmatečnost.

Žaloba na obnovu řízení, stejně jako žaloba pro zmatečnost, musí vedle obecných náležitostí každého podání (§ 42 odst. 4) obsahovat označení rozhodnutí, proti němuž směřuje, v jakém rozsahu je napadá, důvod obnovy řízení či zmatečnosti, který musí být výslovně skutkově popsán – nestačí pouhý odkaz na dané ustanovení, vyličení skutečností, které svědčí o tom, že je žaloba podána včas, označení důkazů, jimiž má být důvodnost žaloby prokázána a vyličení toho, čeho se ten, kdo podal žalobu, domáhá. Rozsah a důvody napadení rozhodnutí mohou být měněny pouze po dobu trvání lhůty na podání žaloby.²⁰ Žaloby mohou být upřesňovány dle § 43 o.s.ř i po uplynutí lhůty, pokud se tím nedoplňují o další důvod obnovy či zmatečnosti.²¹

Lhůta k podání žaloby na obnovu řízení je dvojitá. Jednak je to tříměsíční lhůta subjektivní, jednak tříletá lhůta objektivní. Subjektivní lhůta se počítá ode dne, kdy se účastník (navrhovatel obnovy) dozvěděl o důvodu obnovy, nebo ode dne, kdy jej mohl uplatnit. Korekčním pravidlem je, že tato lhůta nemůže skončit dříve, než tři měsíce od nabytí právní moci předmětného rozhodnutí. Objektivní tříletá lhůta běží od právní moci rozhodnutí. Obě lhůty jsou lhůtami zákonnými, které není možné prodloužit. Zmeškání lhůt není možné prominout ani z omluvitelných důvodů. Pokud není žaloba podána ve lhůtě, je zamítnuta bez řízení. V případě marného uplynutí subjektivní lhůty k podání žaloby je bezpředmětné, že stále běží lhůta objektivní. Stejně tak je bezpředmětné, běží-li subjektivní lhůta po uplynutí tříleté lhůty objektivní. V obou případech by bylo podání zamítnuto pro opožděnost. Ačkoliv prominutí zmeškání lhůt k žalobám není přípustné, existuje v případě obnovy řízení výjimka, která dokáže prolomit uplynutí tříleté objektivní doby a povolit řízení v případě, kdy byl zrušen trestní

²⁰ § 232 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.

²¹ HAVLÍČEK, Karel, ed. a kol. *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář podle stavu k 1.1.2015, kniha 4*. Vydání 1. Praha: Havlíček Brain Team, 2015 ISBN 978-80-87109-51-6. Strana 139.

rozsudek či rozhodnutí o přestupku nebo jiném správním deliktu, na jejichž podkladě bylo v občanském soudním řízení přiznáno právo.²²

2.3.2. Žaloba pro zmatečnost

Žaloba pro zmatečnost je mimořádný institut, který je určen pro nápravu procesních vad řízení. Lze jí napadnout pravomocná rozhodnutí soudu prvního stupně nebo odvolacího soudu. Žalobu pro zmatečnost může (obdobně jako žalobu na obnovu řízení) podat účastník předchozího řízení, jeho právní nástupce, za podmínek § 231 o.s.ř. též vedlejší účastník, který vstoupil do původního řízení, pokud s podáním souhlasí jím podporovaný hlavní účastník. Žalobu pro zmatečnost může podat i státní zastupitelství či Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových. Poslední dva jmenované subjekty mohou sice za určitých podmínek podat žalobu pro zmatečnost, nikoliv však žalobu na obnovu řízení. Jak je stanoveno v § 231 odst. 2 o.s.ř., státní zastupitelství může žalobu podat z důvodů uvedených v § 229 o.s.ř. jen ve věcech, do nichž může vstoupit a podávat návrhy na zahájení řízení. *“Nevstoupilo-li státní zastupitelství do řízení, v němž bylo vydáno neplatné rozhodnutí, může žalobu podat, dokud běží lhůta některému z účastníků, jestliže současně vstoupí do řízení.”*²³ Jde především o věci upravené zák. 293/2013 Sb., zákon o zvláštních řízeních soudních, příkladmo o řízení o svéprávnosti, prohlášení za mrtvého, určení data smrti, umoření listin, týkající se ochrany proti domácímu násilí, některé otázky péče soudu o nezletilé, osvojení, některé otázky týkající se právnických osob,²⁴ či ve věcech týkajících se nedobrovolného pobytu v ústavu zdravotnické péče aj. Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových, pokud není účastníkem řízení, může žalobu podat z důvodů uvedených v § 229 o.s.ř. jen v případech stanovených v § 35a o.s.ř., který odkazuje na zákon č. 201/2002 Sb., o Úřadu pro zastupování státu ve věcech majetkových.

²² §233 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.

²³ § 231, odst. 2, poslední věta zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.

²⁴ Problematika více upravena zák. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob.

Pozitivní vymezení přípustnosti žaloby pro zmatečnost a důvody zmatečnosti jsou taxativně vymezeny v § 229 o.s.ř. Nejvyšší soud se k tomu vyjadřuje takto: „*Žaloba pro zmatečnost je mimořádný opravný prostředek sloužící ke zrušení pravomocného rozhodnutí soudu trpícího vadami, jež představují porušení základních principů ovládajících řízení před soudem, případně řízení, které vydání rozhodnutí předcházelo. Musí zde být vedle zájmu účastníků i zájem veřejný. I když bylo rozhodnuto věcně správně, může být tato žaloba použita. (...) Žalobu pro zmatečnost může podat pouze účastník, jemuž nebylo plně vyhověno, či mu byla způsobena jiná újma. Újma na právech se posuzuje pouze z procesního hlediska (...).*“²⁵ Přítomnost veřejného zájmu vnímám v každém případě, kdy je řízení či rozhodnutí stíženo zmatečností vadou. V takovém případě je totiž nutné vadu napravit a obnovit tak víru ve spravedlivý proces a důvěru v soudní systém. Z výše uvedeného vyplývá, že krom zmatečností vad pravomocných rozhodnutí ve věci samé lze napadnout též vady pravomocných rozhodnutí procesní povahy. Soud se však nezabývá věcnou správností rozhodnutí. Zkoumá pouze, zda jsou dány důvody zmatečnosti, které jsou uvedené v zákoně.

Žaloba pro zmatečnost je dle § 229 odst. 1 přípustná proti pravomocnému rozhodnutí soudu prvního stupně nebo odvolacího soudu, kterým bylo řízení skončeno. Důvody zmatečnosti použitelné proti tomuto rozhodnutí jsou: nedostatek pravomoci soudu, nedostatek procesní osobnosti (tj. být účastníkem řízení), nedostatek procesní svéprávnosti, absence návrhu, kde je ho třeba, rozhodoval vyloučený soudce nebo přisedící (ledaže místo samosoudce rozhodoval senát), nesprávné obsazení soudu, trestný čin soudce nebo přisedícího nebo ustanovení procesního opatrovníka, aniž by k tomu byly předpoklady.

Žalobu pro zmatečnost je dle § 229 odst. 2 možné podat proti pravomocným rozhodnutím soudu prvního stupně (včetně všech druhů platebních rozkazů), kterým bylo rozhodnuto ve věci samé za předpokladu, že:

- v téže věci bylo již dříve zahájeno řízení (tzv. překážka litispendence);

²⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 4. 2003, sp. zn. 21 Cdo 2179/2002.

- v téže věci bylo již dříve pravomocně rozhodnuto (tzv. překážka rei iudicatae);
- pravomocné zamítnutí či zastavení exekuce pro nevykonatelnost titulu.

Napadnout lze dle § 229 odst. 3 i pravomocné rozhodnutí odvolacího soudu, kterým bylo rozhodnuto ve věci samé a pravomocný rozsudek soudu prvního stupně, proti němuž není odvolání přípustné podle § 202 odst. 2 proto, že účastníkovi byla nesprávným postupem soudu odňata možnost jednat před soudem.

Jak je dáno § 229 odst. 4, lze napadnout usnesení odvolacího soudu, kterým bylo odmítnuto odvolání nebo zastaveno odvolací řízení; pro stejné zmatečností důvody lze napadnout i pravomocné usnesení odvolacího soudu, kterým bylo potvrzeno nebo změněno usnesení soudu prvního stupně o odmítnutí odvolání nebo dovolání pro opožděnost. Toto ustanovení neobsahuje vyjmenované důvody zmatečnosti. Konstantní judikatura však dovozuje, že důvodem zmatečnosti podle tohoto ustanovení může být jakákoli věcná či právní nesprávnost, a tedy z toho vyplývající nezákonnost.²⁶

Přípustnost žaloby pro zmatečnost se vždy posuzuje ve vazbě na uplatněný důvod zmatečnosti. Ustanovení § 229 v každém ze svých odstavců vymezuje důvody zmatečnosti pro to které konkrétní rozhodnutí. To znamená, že jednotlivá rozhodnutí a důvody zmatečnosti mezi sebou nelze kombinovat jinak, než jak je popsáno v zákoně. Například tedy není přípustné podat žalobu pro zmatečnost proti pravomocnému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým bylo řízení skončeno (odst. 1) z důvodu překážky věci rozhodnuté (odst. 2). Takové podání by vedlo k zamítnutí žaloby bez jednání.

Žaloba pro zmatečnost není, stejně jako žaloba na obnovu řízení, přípustná proti usnesení, jímž bylo rozhodnuto o žalobě z rušené držby, dále pokud směřuje jen proti důvodům rozhodnutí, jen proti nákladovým výrokům, proti lhůtě k plnění anebo předběžné vykonatelnosti. Žaloba není přípustná ani

²⁶ Např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 2. 2007, sp. zn. 21 Cdo 1269/2006

v případě, kdy by směřovala proti usnesení, jímž bylo rozhodnuto o žalobě pro zmatečnost.

Žaloba může být zamítnuta proto, že nejsou dány důvody zmatečnosti.

Není-li v zákoně stanoveno jinak, obecně se žaloba pro zmatečnost podává ve lhůtě tří měsíců od doručení napadeného rozhodnutí účastníkovi. Zákon uvádí v § 234 o. s. ř. modifikace, od kdy se lhůta počítá v případech jednotlivých zmatečnostních důvodů.

Bylo-li proti žalobou pro zmatečnost napadenému rozhodnutí podáno také dovolání, nepočítá se do běhu lhůt podle § 234 odst. 1 až 4 doba od právní moci napadeného rozhodnutí do právní moci rozhodnutí dovolacího soudu.²⁷ Je tomu tak proto, že dovolací řízení zpravidla trvá delší dobu a účastník je tímto způsobem chráněn před marným uplynutím lhůty na podání žaloby pro zmatečnost.

Prominutí zmeškání lhůt k žalobám není přípustné.

O dovolání je blíže pojednáno v následujících kapitolách.

²⁷ § 235 odst. 2 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.

3. HISTORICKÝ VÝVOJ DOVOLÁNÍ

Tato kapitola pojednává o vývoji dovolání v českých zemích od roku 1781 po současnou právní úpravu.

3.1. Josefínský soudní řád

V průběhu 18. století se stávalo stále více zřejmým, že feudalismus ovládající do té doby společnost, je přežitkem. Ve Francii, tehdy nejvyspělejší zemi západní Evropy, probíhal po celé 18. století zápas pokrokových sil proti vládnoucímu absolutismu i feudálnímu systému, který brzdil další vývoj.

Tento boj pokrokových sil, boj svobody, rozumu a vědy proti slepé náboženské víře a společenskému útlaku tvoří náplň směru zvaného osvícenství. Osvícenci zdůrazňovali rozumový přístup k chápání světa a společenských vztahů. Hlásali právo člověka na ničím neomezené rozvinutí všech schopností, důvěru v rozum a neustálý pokrok. Vše, co odporovalo přirozenému rozumu, pokládali za škodlivé. Osvícenci byli svým životním názorem optimisty, přesvědčenými, že společnost lze změnit k lepšímu skrze poznání a dodržování rozumových zákonů.²⁸ Přelomovým rokem pro civilní proces se stal rok 1781, kdy byl vydán josefínský obecný soudní řád vydaný pod č. 13 sb. z. s., který přinesl zánik starého českého soudnictví.²⁹ Josefínský soudní řád spočíval na přirozenoprávním základě a jeho koncepce reflektovala náladu doby – ideji osvícenského absolutismu, dobře spravovaného státu a víru v rozum. Bylo odstraněno obyčejové procesní právo a civilní proces začal být ovládán zásadou písemnosti. Na soudce byl nově kladen požadavek právnického vzdělání. Byla zakotvena rovnost účastníků v řízení před soudem a osud procesu byl ponechán v rukou sporných stran, čímž obecný soudní řád předběhl další vývoj doby. Procesní právo josefínské doby znalo řádné i mimořádné opravné prostředky. Josefínský soudní řád jako první na našem území zakotvil procesní institut dovolání. Soudní řízení bylo podle tohoto předpisu trojinstanční, přičemž proti rozsudkům soudů prvních stupňů bylo možné podat odvolání a proti rozsudkům

²⁸ SOLDÁN, Ladislav, Emil CHAROUS. *Přehledné dějiny literatury*. 1. vyd. Praha: SPN, 1997, 303 s. ISBN 80-859-3748-4. Strana 92.

²⁹ JÁNOŠÍKOVÁ, Petra., Vilém KNOLL. Kodifikace a vývoj občanského práva procesního v 18. a 19. století. In *Rakousko-uherské vyrovnání 1867 a jeho státoprávní důsledky v českých zemích a na Slovensku*. Ostrava: KEY Publishing, 2007. s. 100-107. ISBN: 978-80-87071-48-9

apelačních soudů bylo možné podat dovolání. Nejvyšší soudní instancí byl již od roku 1749 Nejvyšší soudní dvůr ve Vídni. Dovolání se za doby Josefa II. řadilo mezi řádné opravné prostředky. Zprvu bylo dovolání možné podat pouze proti měnicím rozsudkům odvolacích soudů; přípustnost proti potvrzujícím rozsudkům byla zakotvena až roku 1833 dvorským dekretem č. 2593 sb. z. s., který zakotvil institut tzv. mimořádného dovolání, které bylo možné podat pouze pro „zmatečnost a zřejmou nespravedlnost“ ve sporech, v nichž hodnota předmětu sporu převyšovala 500 zlatých r. č.³⁰

3.2. Civilní řád soudní

V 90. letech 19. století končí období nadvlády pozitivismu a racionalistického optimismu. Celá Evropa pociťuje soumrak měšťáckého liberalismu. Revoluční nálada a rozvoj dělnického hnutí žene dělnické masy k anarchismu, který naplňuje vládnoucí třídy obavami. Všemi hodnotami, které byly dosud považovány za trvalé, bylo otřeseno. Překotný vývoj moderní civilizace zrychlil životní tempo, prohloubil lidskou vnímavost a psychiku, učinil je složitějšími, zároveň však přispěl ke zvýšení životní nejistoty.³¹ Obecný josefínský soudní řád se s rostoucím vývojem ekonomiky i potřeb společnosti stal v průběhu 19. století nevyhovující tehdejším poměrům. Po několika neúspěšných pokusech o jeho novelizaci byl josefínský obecný soudní řád téměř po sto letech platnosti zrušen. „V roce 1891 byl do ministerstva práv povolán Franz Klein, který jako ministerský sekretář vypracoval návrhy jurisdikční normy, civilního soudního řádu a exekučního řádu. Politická direktiva pro novou úpravu soudního řízení byla reformovat civilní proces tak, aby se stal rychlejší a levnější co do nákladů. Klein svůj úkol nepojal jen z tohoto hlediska, ale základním motivem jeho osnovy byla patrná snaha o to, aby se rozhodnutí soudu opíralo o nejsprávnější a nejúplnější základy (...) Za základ reformní koncepce vzal myšlenku posílení úlohy soudu, který měl mít nad řízením větší vládu než strany. Pokud jde o zahraniční vzory odmítl Klein francouzskou předlohu a využil civilní

³⁰ BULÍN, Hynek. *Dovolání podle práva československého, německého a francouzského*. Praha: Orbis Praha, 1935

³¹ BALAJKA, Bohuš. *Přehledné dějiny literatury: [do devadesátých let 19. století]*. Vyd. 5., Ve Fortuně 3. Praha: Fortuna, 2000, 239 s. ISBN 80-716-8717-0, str. 10

soudní řád německý.“³² Tento vývoj civilního procesu měl za následek, že dne 9. srpna 1895 byly v říšském zákoníku vyhlášeny zákony č. 110/1895 ř. z., jímž se uváděl zákon o vykonávání moci soudní a o příslušnosti řádných soudů v občanských věcech právních a zák. č. 111/1895 ř. z., o vykonávání soudní moci a o příslušnosti řádných soudů v občanských věcech právních, které tvořily tzv. „jurisdikční normu“. Krom toho byl přijat civilní soudní řád, tj. zákon č. 112/1895 ř. z., o příčině zavedení zákona o soudním řízení v občanských právních rozepřích a zákon č. 113/1895 ř. z., o soudním řízení v občanských rozepřích právních³³, které nabyly účinnosti dne 1. ledna 1898. Civilní řád soudní vycházel z principu rovnosti stran, která však nebyla bezvýjimečná. Účastníkům byla ponechána dispozice s předmětem řízení. Civilní řád soudní byl (oproti koncepci legálního pořádku josefinského soudního řádu) ovládnán zásadou arbitrárního pořádku, jejíž podstatou bylo určení pořadí procesních úkonů soudcem a nikoli zákonem. Do sporného řízení byla nově zavedena zásada ústnosti, která měla za účel zrychlit proces a skýtat větší záruky pro spravedlivé rozhodnutí.³⁴ Civilní soudní řád obsahoval 602 paragrafů a byl rozčleněn na šest částí. Část čtvrtá upravovala opravné prostředky, o kterých mohly rozhodovat ve druhé instanci vrchní zemské soudy a ve třetí instanci Nejvyšší soud. Ve druhém oddíle čtvrté části³⁵ se upravovalo dovolání. Dovolání se podávalo u procesního soudu první stolice v prekluzivní lhůtě do čtrnácti dní od doručení rozhodnutí odvolacího soudu. Včasným podáním dovolání se až do vyřízení opravného prostředku stavěla právní moc a vykonatelnost napadeného rozhodnutí v rozsahu dovolacích návrhů. Dovolací soud byl vymezením dovolacího návrhu vázán. Dovolání bylo možné podat ze čtyř důvodů, kterými byla:

- zmatečnost pro některou z vad vytčených v § 477 c. ř. s.;
- řízení trpělo jinou než zmatečností vadou, která zabránila zevrubnému vysvětlení a důkladnému posouzení sporu;
- odvolacím soudem byl nesprávně zjištěn či posouzen skutkový stav věci;

³² JÁNOŠÍKOVÁ, Petra., Vilém KNOLL. Kodifikace a vývoj občanského práva procesního v 18. a 19. století. In *Rakousko-uherské vyrovnání 1867 a jeho státoprávní důsledky v českých zemích a na Slovensku*. Ostrava: KEY Publishing, 2007. s. 100-107. ISBN: 978-80-87071-48-9

³³ Dále jen „C.Ř.S.“ či „civilní řád soudní“.

³⁴ Jánošíková, Knoll, 2007, viz pozn. 30.

³⁵ § 502 – 513 c. ř. s.

- rozsudek odvolacího soudu spočíval na nesprávném právním posouzení věci.

Dovolání bylo omezeno také hodnotou sporu.³⁶ Dovolacímu soudu byl dán prostor pro vlastní uvážení v otázce přípustnosti dovolání v případech zásadního právního významu.

Novoty byly v dovolacím řízení povoleny, avšak pouze za předpokladu, že řízení před odvolacím soudem trpělo zmatečností vadou, jinou vadou vytčenou v § 477 c. ř. s. nebo vadou, která mohla bránit úplnému vyložení a důkladnému posouzení sporu.

Stejně jako dnes, muselo i za dob Rakouska-Uherska podání splňovat obecné a zvláštní náležitosti, kterými bylo označení rozsudku, proti kterému dovolání čelí, označení právních vět, které napadá, vymezení dovolacích důvodů a dovolacího návrhu, označení skutečností a důkazů, kterými se prokazovala pravdivost dovolacích důvodů, případně vyložení toho, v čem spočívá domnělé nesprávné právní posouzení věci, a podpis advokáta.

Nepřípustná či opožděná dovolání byla odmítnuta soudem prvního stupně. Shledal-li soud prvního stupně, že je dovolání přípustné, obeznámil s podáním dovolání druhou stranu řízení, která měla možnost se k dovolání písemně ve lhůtě 14 dní od doručení dovolání soudu prvního stupně vyjádřit. Po uplynutí lhůty soud prvního stupně odeslal celý prvostupňový procesní spis soudu odvolacímu, který přiložil spis z řízení odvolacího, a odeslal vše soudu dovolacímu. Dovolací soud rozhodoval v neveřejném zasedání zpravidla bez předchozího ústního jednání. Pokud bylo ústní jednání shledáno účelným, postupovalo se v něm dle ustanovení o ústním jednání před soudem odvolacím, jelikož pro dovolací řízení platila přiměřeně ustanovení o řízení před soudem prvního stupně, nebylo-li stanoveno jinak.

Dovolací soud rozhodoval zpravidla ve věci samé. Mohl rozhodnout obdobou dnešního zamítnutí, pokud neshledal nesprávnost rozhodnutí, změnou rozhodnutí, pokud shledal účelným pro věc, aby se zřetelem ke zvláštní povaze

³⁶ Nepřípustnost ve věcech bagatelních majetkových sporů do částky 2 000 Kčs nebo proti potvrzujícímu rozsudku odvolacího soudu nepřevyšujícímu částku 10 000 Kčs.

jednotlivého případu sám jednal a rozhodl, zrušením rozhodnutí a vrácením věci odvolacímu soudu či soudu prvního stupně v případě, kdy je pro vyřízení třeba nového jednání pro zmatečnostní či jiné vady řízení. Soudy nižších instancí byly i tehdy vázány právním názorem dovolacího soudu. Zajímavým ustanovením bylo znění § 512 c. ř. s., které zakotvovalo trest pro každého, kdo podá dovolání svévolně či za účelem průtahů v řízení. Potrestán mohl být jak samotný dovolatel, tak jeho advokát. Jak vyplývá z výše uvedeného, dovolání podle č. ř. s. bylo řádným opravným prostředkem ve třetí instanci. Bylo možné jej podat pouze proti rozsudku, jelikož k napadání usnesení sloužil rekurs či mimořádný rekurs ve druhém stupni řízení. Dovolání podle c. ř. s. ovládal prakticky až do roku 1950 revizní opravný princip.

3.3. Rok 1918, vznik ČSR

Dne 28. října 1918 vznikl na troskách rakousko-uherské monarchie samostatný československý stát s republikánským zřízením. Do jeho čela byl postaven jako první prezident T. G. Masaryk, jeden ze sjednotitelů českého a slovenského zahraničního odboje. Nový stát nebyl obnoveným středověkým českým státem, nýbrž útvarem zcela novým, zahrnujícím vedle historických českých zemí i území Slovenska a Podkarpatské Rusi, která po tisíciletí patřila k uherskému státu a prošla odlišným historickým vývojem. 28. říjen 1918 znamenal výrazný historický mezník. Ve společnosti zavládlo uspokojující vědomí, že se podaří vyřešit všechny naléhavé sociální problémy, jelikož národ konečně dosáhl své politické svobody a vstoupil do rodiny svébytných evropských národů.³⁷

Právní kontinuita byla po vzniku Československé republiky zajištěna tzv. recepční normou,³⁸ která do československého právního řádu prozatímně přejala veškeré zákonodárství rakouské monarchie (tedy včetně civilního řádu soudního a právní úpravy dovolání), které svým smyslem neodporovalo zřízení samostatné republiky. Zároveň však s připojením Slovenska a Podkarpatské Rusi bylo do českého právního řádu přejato i právo uherské. Vznikl tak nežádoucí právní

³⁷ BALAJKA, Bohuš. *Přehledné dějiny literatury: [do devadesátých let 19. století]*. Vyd. 5., Ve Fortuně 3. Praha: Fortuna, 2000, 239 s. ISBN 80-716-8717-0, str. 92.

³⁸ Zákon č. 11/1918 Sb., o zřízení samostatného státu Československého.

dualismus, který byl v rozporu s unitární státní organizací Československého státu a přetrvával až do roku 1948.

3.4. Éra komunismu

3.4.1 Zlomový rok 1948

Tragické události mnichovského diktátu na podzim 1938 vyústily v polaritu české společnosti, která vyvrcholila v letech 1947 – 1948. Poválečný svět se začal rozestupovat na dva tábory a Československo se bez ohledu na dosud přetrvávající prvky vnitřní demokracie ocitalo čím dál více ve sféře východního vlivu. Československo nemělo zrovna dobré vyhlídky. Podle Soldána „*Na počátku roku 1948 zůstalo posledním státem z těch, kam vstoupila Rudá armáda, kde ještě komunistická strana neovládla plně situaci. V důsledku tohoto vnějšího tlaku stále ubývalo prostoru pro demokracii a KSČ připravovala podle pokynů z Moskvy několik variant úplného převzetí moci.*“³⁹

Rok 1948 přinesl převratné změny nejen v oblasti společenské a politické, ale též v oblasti právní. Roku 1948 byl přijat zákon č. 319/1948 Sb., o zlidovění soudnictví, který měl oporu i v nově přijaté ústavě, pro který byl v mnoha směrech vzorem sovětský civilní proces. Tímto zákonem byla zrušena platnost rakouského⁴⁰ civilního soudního řádu a byla započata čtyřicetiletá éra komunistického soudnictví. S účinností od 1. února 1949 z právního řádu zmizela i právní úprava dovolání.⁴¹ Na krátkou dobu byl vydán i nový občanský soudní řád, zákon č. 142/1950 Sb., o řízení ve věcech občanskoprávních. Z mimořádných opravných prostředků zakotvoval pouze obnovu řízení a stížnost pro porušení zákona.

3.4.2 Léta 1950-1960:

V polovině 50. let se socialistické společenství dostalo do vážné morální krize, která se projevila otevřenou kritikou politického systému. Po roce 1956 došlo v Československu k politickému a společenskému uvolnění, které ovšem

³⁹ SOLDÁN, Ladislav et al. *Přehledné dějiny literatury. III, Dějiny české a světové literatury od roku 1945 do současnosti*. 1. vyd. Praha: SPN, 1997. 303 s. ISBN 80-85937-48-4, str. 40.

⁴⁰ A pro Slovensko uherského c.ř.s.

⁴¹ GEŠKOVÁ, Katarína. *Dovolanie v civilnom procese*. Vyd. 1. V Prahe: C.H. Beck, 2010. xiii, 237 s. Beckova edícia právne inštitúty. ISBN 978-80-7400-166-6, str. 37.

neznamenalo změnu politické orientace republiky, ani ústup vedoucí mocenské síly – KSČ – od monopolu moci. Rok 1960 se měl stát ve vývoji československého státu přelomovým. Byla přijata nová ústava; v ní se proklamovalo, že Československo vybuďovalo socialismus. Změnil se i název republiky – na Československou socialistickou republiku. V nové ústavě byl dokonce zakotven článek o vedoucí úloze KSČ ve společnosti. Vyhlašované úspěchy však nemohly zastřít hospodářské potíže, nepružnost a neschopnost státních orgánů, ani morální krizi. Jak říká Soldán: „*Od šedesátých let se začala zlepšovat informovanost našich občanů o západním světě. Československo pomalu vystupovalo ze své izolace a na jeho každodennosti to bylo znát.*“⁴²

Roku 1963 byl zákonem č. 99/1963 Sb., účinného od 1. dubna 1964, přijat nový občanský soudní řád, který (s mnoha novelizacemi) platí dodnes. Obsahově se procesní zákoník z roku 1963 podstatně lišil od zákoníku z roku 1950. Až do novely přijaté zákonem č. 519/1991 však vůbec neupravoval dovolání. Jediným mimořádným opravným prostředkem⁴³ byla stížnost pro porušení zákona, ke které byl ve všech případech oprávněn pouze generální prokurátor a předseda Nejvyššího soudu. Proti rozhodnutí okresních a lidových soudů byl ke stížnosti oprávněn krajský a okresní prokurátor a předseda krajského a okresního soudu. Stížnost pro porušení zákona je smutnou demonstrací a odrazem uzurpování moci státním aparátem této doby.

Toto období končí rokem 1989, kdy vlivem neudržitelnosti společensko-politické situace dochází k tomu, že se komunistická strana zřiká vedoucí úlohy v Československu. Země nastupuje cestu k demokracii a tržní ekonomice⁴⁴, což má dalekosáhlé důsledky i pro právní systém, jak uvidíme v další kapitole.

3.5. Novela provedená zákonem č.519/1991 Sb.

Volby probíhající 5. - 6. června 1992 rozhodly o dalším osudu Československa. Na Slovensku jasně zvítězily levicově orientované strany, v českých zemích zvítězila pravicová Občanská demokratická strana. V srpnu

⁴² SOLDÁN, Ladislav et al. *Přehledné dějiny literatury. III, Dějiny české a světové literatury od roku 1945 do současnosti*. 1. vyd. Praha: SPN, 1997. 303 s. ISBN 80-85937-48-4, str. 64-65.

⁴³ Řádnými opravnými prostředky bylo odvolání a obnova řízení.

⁴⁴ SOLDÁN, Ladislav et al. *Přehledné dějiny literatury. III, Dějiny české a světové literatury od roku 1945 do současnosti*. 1. vyd. Praha: SPN, 1997. 303 s. ISBN 80-85937-48-4, str. 148.

roku 1992 došlo poté k bezkonfliktnímu, i když ne všemi vítanému, rozdělení československé federace a vzniku dvou samostatných států – České republiky a Slovenské republiky.

Dovolání bylo do občanského soudního řádu znovu-zavedeno až s účinností od 1. ledna 1992 novelou provedenou zák. č. 519/1991 Sb. Hlavním úkolem této novely bylo odstranit nedemokratické prvky obsažené v občanském soudním řádu. Zákonem 519/1991 Sb. byl zahájen rozsáhlý proces změn a novelizací, jejichž rozsah by se patrně vymykal představám, které doprovázely vznik a přijetí tohoto zákona. Vzorem obnovené úpravy dovolání se stal nepochybně rakouský civilní řád soudní.^{45 46} Bylo rozhodnuto, že dovolání bude z důvodů procesní ekonomie opravným prostředkem mimořádným. Dovolání bylo založeno na kasačním principu, právo podat dovolání měl pouze účastník řízení, podání dovolání bylo vázáno zákonnou lhůtou jednoho měsíce od právní moci rozhodnutí odvolacího soudu a bylo omezeno jen na přesně určená pravomocná rozhodnutí pouze z výslovně stanovených dovolacích důvodů, kterými byl soud vázán. Dovolání přineslo do civilního procesu účinnější ochranu práv účastníků občanského soudního řízení.

3.6. Novela provedená zákonem č.238/1995 Sb.

Další významná novela dovolání byla provedena zákonem 238/1995 Sb. Tato novela si především kladla za cíl oddělit apelační a kasační působnost jednotlivých článků soudní soustavy. Do roku 1995 byly dovolacími soudy soudy vrchní a Nejvyšší soud. Novela provedená zákonem 238/1995 Sb. ruší funkční příslušnost vrchních soudů k dovolání. Jediným funkčně příslušným soudem k dovolání se stal Nejvyšší soud ČR. Byla stanovena peněžní hranice 50 000 Kč v obchodních věcech a 20 000 Kč ve věcech ostatních. V bagatelních sporech nebylo dovolání přípustné. V důvodové zprávě⁴⁷ je uvedeno: „*Naproti tomu se nově rozšířila přípustnost dovolání na případy, kdy odvolací soud ve svém rozhodnutí, kterým potvrdil rozhodnutí soudu prvního stupně, nevyhověl návrhu*

⁴⁵ Zákon 113/1895 ř. z., o soudním řízení v občanských rozepřích právních.

⁴⁶ BUREŠ, Jaroslav a DRÁPAL, Ljubomír. *Dovolání podle občanského soudního řádu*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 1994. XII, 132 s. Právo a hospodářství. ISBN 80-7049-087-X. Str. V-VI - Předmluva.

⁴⁷ Důvodová zpráva k zákonu č. 238/1995 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.

účastníka na vyslovení přípustnosti dovolání pro zásadní význam právní stránky rozhodnutí. Umožnilo se tak, aby dovolací soud mohl sám posoudit, zda rozhodnutí odvolacího soudu má po právní stránce zásadní význam či nikoliv.“ Byla také zakotvena zásada, že dovolací soud může rozhodnout bez jednání.

3.7 Novela provedená zákonem č. 30/2000 Sb.

Nejvýraznější změnou provedenou novelou č. 30/2000 Sb. bylo zavedení nového mimořádného opravného prostředku - žaloby pro zmatečnost – čímž se mění podmínky přípustnosti dovolání. Dosavadní podmínky přípustnosti dovolání týkající se zmatečnostního řízení se transformovaly v podmínky přípustnosti žaloby pro zmatečnost. Nová přípustnost dovolání spočívala na diformitě či skryté diformitě rozhodnutí odvolacího soudu s rozhodnutím soudu prvního stupně a také na posouzení soudu v případech, kde na rozhodnutí shledá zásadní význam po právní stránce věci. Nově se lhůta k dovolání nepočítá od právní moci rozhodnutí odvolacího soudu, ale od doručení rozhodnutí účastníkům. Lhůta se prodloužila z jednoho na dva měsíce. Nesprávné poučení o přípustnosti dovolání bylo možné podat do čtyř měsíců od doručení napadeného rozhodnutí. *„Protože dovolací řízení má jen přezkumný charakter a vychází ze systému čisté kasace, není v dovolání přípustné uplatnit nové skutečnosti a důkazy ve věci samé. Skutečnosti a důkazy, uváděné o dovolacích důvodech, samozřejmě jsou přípustné“*⁴⁸ Tato novela zakotvila do občanského soudního řádu v části dovolání mnoho dílčích změn, které upřesňovaly a cizelovaly právní úpravu dovolání, avšak není účelné se těmito změnami zabývat. Mnoho z nich je platných dodnes a je o nich v souvislosti se současnou právní úpravou pojednáno v části čtvrté této kvalifikační práce.

3.8 - Novela provedená zákonem č. 404/2012

S účinností od 1. ledna 2013 byly do našeho právního řádu včleněny výrazné změny dovolání provedené zákonem č. 404/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský právní řád. Tato novela byla přijata zejména proto, aby zefektivnila a urychlila řízení před dovolacím soudem, posílila roli Nejvyššího soudu jakožto sjednotitele judikatury a aby ulehčila soudu od

⁴⁸ Důvodová zpráva k zákonu č. 30/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

neúnosného nápadu dovolání. Dále rozšířila okruh věcí, kterými se mohl doposud Nejvyšší soud zabývat. To úzce souvisí se snad nejvýraznější změnou provedenou touto novelou, kterou byla změna přípustnosti dovolání. Jelikož přípustnost dovolání byla v právní úpravě do konce roku 2012 vymezena poměrně úzce, měla tato skutečnost za následek to, že se Nejvyšší soud mohl vyjadřovat pouze k omezenému okruhu věcí patřících do civilní pravomoci soudů.⁴⁹ Mám za to, že je žádoucí, aby v moderním procesním právu byla přípustnost vymezena širěji, jednak proto, aby Nejvyšší soud mohl náležitě plnit funkci sjednotitele judikatury, jednak proto, aby mohl působit – z důvodu zachování právní jistoty – jako přezkumná instance pro širší okruh věcí. Do 31. prosince 2012 bylo dovolání přípustné pouze proti 1) potvrzujícímu⁵⁰ či 2) měnícímu rozhodnutí odvolacího soudu⁵¹ a 3) proti potvrzujícímu rozhodnutí soudu I. instance, u kterého nebyla splněna kritéria přípustnosti stanovené pro přípustnost dovolání proti měnícímu rozhodnutí, avšak dovolací soud dospěl k názoru, že napadené rozhodnutí mělo ve věci samé po právní stránce zásadní význam.⁵² Právě poslední jmenované kritérium přípustnosti činilo největší problém. Ústavní soud se ve svém nálezu č. 147/2012 Sb.⁵³ vyjádřil k problematice zásadního právního významu, a toto problematické ustanovení pro nezákonnost zrušil. Ustanovení § 237 odst. 1 písm. c totiž ponechávalo čistě na úvaze Nejvyššího soudu, zda shledal či neshledal zásadní právní názor, a tedy zda bylo, či nebylo dovolání přípustné. Toto ustanovení narušovalo právní jistotu účastníků řízení, jelikož nebylo možno předvídat, zda bude dovolání vůbec přípustné.⁵⁴ Zrušením tohoto ustanovení byla narušena celá dosavadní koncepce přípustnosti dovolání, bylo proto nutné ji přepracovat.

⁴⁹ Obecně mám za to, že pokud je rozhodovací působnost Nejvyššího soudu hmotněprávně omezena, Nejvyšší soud v těchto oblastech přestává plnit roli Nejvyššího soudu, jelikož mu nepřísluší o takových věcech rozhodovat.

⁵⁰ Potvrzující byl takový rozsudek, kterým soud prvního stupně rozhodl ve věci samé jinak než v dřívějším rozhodnutí proto, že byl vázán právním názorem odvolacího soudu, který dřívější rozhodnutí zrušil.

⁵¹ Měnicí rozsudek spočíval v tom, že odvolací soud rozhodl o věci odlišně než soud I. stupně a tím pádem změnil rozhodnutí soudu prvního stupně.

⁵² § 237 odst. 1 písm. a-c zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění do 31. prosince 2012)

⁵³ Nález Ústavního soudu ze dne 21. února 2012 sp. zn. Pl. ÚS 29/11 ve věci návrhu na zrušení § 237 odst. 1 písm. c) zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.

⁵⁴ K tomu nález č. 147/2012 Sb.: „Ústavní soud (...) připomíná, že právní úprava musí být do té míry předvídatelná, že přípustnost dovolání musí být zřejmá každému potenciálnímu dovolateli ještě předtím, než opravný prostředek v podobě dovolání využije.“)

Další výraznou změnou byla i změna důvodů, pro které mohlo být dovolání do konce roku 2012 podáváno. Dovolací důvody byly zúženy na jeden jediný důvod, kterým je nesprávné právní posouzení věci. Novela přinesla i upřesnění, jakým způsobem se mají důvody dovolání do podání vymezovat. Zákodárce ve spolupráci s Nejvyšším soudem k této změně vedla především skutečnost, že odborně vzdělaní kvalifikovaní zástupci nebyli schopni dovolací důvody správně právně vymezit a podložit argumentací, v čem konkrétně shledávají právní posouzení věci, kterou pokládají za nesprávné, nadto ani mnohdy nedokázali vyložit, v čem nesprávnost tohoto právního posouzení spočívala.

Tuto novelizaci považuji za velice podařenou, jelikož dle mého názoru posunula právní úpravu dovolání mezi nejlepší a nejmodernější, které můžeme v Evropě nalézt. Mám za to, že v některých aspektech dokonce předběhla právní úpravy zemí, které jsou vzorem pro mnoho jiných právních řádů.⁵⁵ I když je jisté, že nová právní úprava dovolání v některých ohledech stále potřebuje upravit a vycizelovat, nejedná se o nijak zásadní změny, které by její kvalitu výrazným způsobem snižovaly.

⁵⁵ Např. francouzskou právní úpravu dovolání, která však bude v brzké době také novelizována.

4. DOVOLÁNÍ PODLE PRÁVNÍ ÚPRAVY ÚČINNÉ OD 1. 1. 2013 VČETNĚ POZDĚJŠÍCH ÚPRAV

Třetí hlava čtvrté části občanského soudního řádu (dále jen „o.s.ř.“) obsahuje právní úpravu dovolání, čímž završuje procesní úpravu opravných prostředků. Dovolání je jedním z mimořádných opravných prostředků, které náš právní řád povoluje a zakotvuje v zákoně. Vedle dovolání jsou mimořádnými opravnými prostředky žaloba na obnovu řízení upravená § 228 a násl. o.s.ř. a žaloba pro zmatečnost upravená § 229 a násl. o.s.ř.

4.1. PODÁNÍ DOVOLÁNÍ

„Dovolání je procesně právní úkon, kterým je sledováno zahájení dovolacího řízení za účelem přezkoumání pravomocného rozhodnutí odvolacího soudu.“⁵⁶

4.1.1 Legitimace k podání dovolání

Řízení o mimořádném opravném prostředku může otrást pravomocným rozhodnutím a prolomit nastolenou právní moc rozhodnutí. Proto musí být vedeno výhradně za účasti těch, jichž se týkalo původní řízení, za jejichž účasti bylo vydáno, a nikoliv za účasti někoho jiného⁵⁷.

4.1.1.1 Účastník řízení

„Účastník řízení může podat dovolání do dvou měsíců od doručení rozhodnutí odvolacího soudu u soudu, který rozhodoval v prvním stupni.“⁵⁸

Aby bylo možné vykládat toto ustanovení, je třeba si nejprve definovat pojem „účastník dovolacího řízení“. Účastníkem dovolacího řízení může být pouze ta strana (účastník řízení), které nebylo rozhodnutím odvolacího soudu plně vyhověno, tedy v jejíž poměrech nastala rozhodnutím odvolacího soudu procesní újma odstranitelná tím, že dovolací soud toto rozhodnutí zruší.⁵⁹ Nenastala-li

⁵⁶ BUREŠ, Jaroslav a DRÁPAL, Ljubomír. *Dovolání podle občanského soudního řádu*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 1994. XII, 132 s. Právo a hospodářství. ISBN 80-7049-087-X.

⁵⁷ HAVLÍČEK, Karel, ed. a kol. *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář podle stavu k 1.1.2015, kniha 4*. Vydání 1. Praha: Havlíček Brain Team, 2015. ISBN 978-80-87109-51-6, str. 152.

⁵⁸ § 240 odst. 1, první věta zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů

⁵⁹ Např. usnesení Nejvyššího soudu z 12. 8. 2014, sp. zn. 32 Cdo 2389/2014

rozhodnutím odvolacího soudu účastníkovi újma, nespĺňuje podmínku subjektivní přípustnosti dovolání,⁶⁰ a dovolací soud jeho dovolání odmítne jako nepřípustné pro podání zjevně neoprávněnou osobou. „V případě, že po vydání pravomocného rozhodnutí odvolacího soudu došlo k singulární sukcesi podle § 107a, není singulární sukcesor oprávněn podat dovolání, aplikace § 107a je totiž v dovolacím řízení vyloučena (§ 243b).“⁶¹ Oproti tomu pokud dojde k právnímu nástupnictví z titulu univerzální či singulární sukcese dle § 107 o.s.ř., je třeba takového nástupce též považovat za účastníka oprávněného podat dovolání či nastoupit do řízení o dovolání za původního účastníka.⁶²

Dle konstantní judikatury Nejvyššího soudu je osobou nespĺňující subjektivní podmínku dovolání (a tedy osobou neoprávněnou podat dovolání) též vedlejší účastník, ačkoliv zákonná úprava dovolání žádnou otázku ve vztahu k vedlejšímu účastenství neřeší. Z judikatury a výkladu zákona pomocí argumentu *e silentio legis* vyplývá, že vedlejší účastník nemůže podat dovolání právě proto, že zákon nestanovuje žádné podmínky, za kterých by vedlejší účastník tento mimořádný prostředek mohl podat (jako je tomu například v ustanoveních pro odvolání, žalobu na obnovu řízení a žalobu pro zmatečnost).⁶³ Vedlejší intervenient je však neoprávněnou osobou k podání dovolání pouze v případě, kdy vystupuje v řízení na podporu některého z účastníků řízení⁶⁴ Dle nejnovějšího

⁶⁰ Pojem konstantní judikatury

⁶¹ Svoboda, K., Smolík, P., Levý, J., Šínová, R. a kol: *Občanský soudní řád. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, 1422 s., str. 746.

⁶² Podloženo názorem v HAVLÍČEK, Karel, ed. a kol. *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář podle stavu k 1.1.2015, kniha 4*. Vydání 1. Praha: Havlíček Brain Team, 2015 ISBN 978-80-87109-51-6, str. 180.

⁶³ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 5. 2003, sp. zn. 25 Cdo 162/2003, uveřejněné pod číslem 3/2004 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek.

⁶⁴ Usnesení I. ÚS 1257/14 ze dne 22. 5. 2014: „Podle ustanovení § 93 odst. 3 o. s. ř. má vedlejší účastník v řízení stejná práva a povinnosti jako účastník. Jedná však toliko sám za sebe. Jestliže jeho úkony odporují úkonům účastníka, kterého v řízení podporuje, posoudí je soud po uvážení všech okolností. Vedlejší účastník má podle této úpravy zásadně stejná práva a povinnosti jako účastník řízení a jeho postavení se odvíjí od účastníka, na jehož podporu vystupuje; není však oprávněn provádět úkony znamenající dispozici s řízením, s předmětem řízení nebo s úkony, které učinil sám účastník. Zákon přitom neuvádí, zda je vedlejší účastník oprávněn podat dovolání. Vzhledem k tomu, že v zákoně je výslovně upravena legitimace vedlejšího účastníka pouze k podání odvolání, žaloby na obnovu řízení a žaloby pro zmatečnost, při současném vymezení podmínek, za nichž může tyto opravné prostředky uplatnit (§ 203 odst. 1 a § 231 odst. 1 o. s. ř.), zatímco o oprávnění vedlejšího účastníka podat dovolání zákon nic neuvádí, je třeba dovodit, že zákon vedlejšímu účastníkovi oprávnění podat dovolání nepřiznává. V tomto směru Nejvyšší soud odkazuje na usnesení ze dne 27. května 2004, sp. zn. 25 Cdo 162/2003, uveřejněné pod číslem 3/2004 ve Sběrce soudních rozhodnutí a stanovisek, a tento výklad je zastáván i v právní teorii

usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. dubna 2014, sp. zn. 25 Cdo 644/2014, uveřejněné pod číslem 94/2014 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek, týkající se otázky vedlejšího účastenství, je však vedlejší účastník oprávněn podat dovolání proti výroku odvolacího soudu, jímž bylo rozhodnuto o jeho subjektivním právu či povinnosti. Zpravidla (jako i ve výše zmiňovaném judikátu) půjde o subjektivní právo vedlejšího účastníka podat dovolání proti jeho nákladům řízení. Tento judikát reflektoval změnu začleněnou novelou 404/2012, kdy je od 1. 1. 2013 možné podat dovolání i proti nákladům řízení.

K dovolání není legitimováno ani státní zastupitelství a Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových, ledaže by dovolání podaly ve věci, v níž zahájily návrhem řízení. V takovém případě mají i tyto subjekty postavení účastníků.⁶⁵

4.1.2 Lhůta k podání dovolání

Lhůta k podání dovolání je upravena v § 240 o.s.ř. Účastník může podat dovolání do dvou měsíců od doručení rozhodnutí odvolacího soudu. Lhůta tedy běží každému z účastníků samostatně. Dovolání se podává prostřednictvím soudu, který rozhodoval v prvním stupni řízení.⁶⁶ Lhůta je však zachována i v případě, kdy účastník podal dovolání u Nejvyššího soudu jakožto jediného odvolacího soudu, či u soudu odvolacího.⁶⁷ Lhůta k podání dovolání je lhůtou procesní. Z § 240 lze dovodit, že pokud bude podáno dovolání k jinému soudu,⁶⁸ než k jednomu z výše jmenovaných, lhůta bude zachována pouze v případě, že nejdéle poslední den lhůty bude dovolání nepříslušným soudem odesláno soudu příslušnému. Lhůta k podání dovolání je lhůtou prekluzivní, tedy propadnou. Zmeškání lhůty nelze prominout. Po marném uplynutí lhůty právo podat dovolání zaniká. Je tomu tak v zájmu zachování právní jistoty účastníků. Vydá-li však odvolací soud opravné usnesení, které se týká výroku rozhodnutí, počíná běžet lhůta k podání dovolání znovu od okamžiku doručení opravného usnesení. Požádá-li dovolatel

(Bureš, J., Drápal, L., Mazanec, M.: *Občanský soudní řád, komentář, 5. Vydání, Praha C. H. Beck, 2001, s. 995, bod 2.*)"

⁶⁵ BUREŠ, Jaroslav a DRÁPAL, Ljubomír. *Dovolání podle občanského soudního řádu*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 1994. XII, 132 s. Právo a hospodářství. ISBN 80-7049-087-X, str. 1236

⁶⁶ §240, odst. 1 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.

⁶⁷ §240, odst. 1 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.

⁶⁸ Anebo k jinému státnímu či správnímu orgánu.

před uplynutím lhůty o ustanovení zástupce ve smyslu § 30 a § 241 o.s.ř., běží dovolací lhůta znovu od právní moci usnesení, kterým bylo o této žádosti rozhodnuto.⁶⁹ Pokud bylo dovolání podáno po uplynutí zákonné lhůty proto, že se dovolatel řídil nesprávným poučením soudu o dovolání, lhůta je zachována, ale pouze v té délce, v jaké ji založilo nesprávné poučení. (př. Pokud byl účastník nesprávně poučen o možnosti podat dovolání ve lhůtě 4 měsíců, dovolání je přípustné, pokud účastník podá dovolání maximálně v této lhůtě.) Častěji se však stává, že poučení o dovolání, lhůtě k podání dovolání či poučení o soudu, u něhož se dovolání podává, chybí. V tomto případě je zákonem stanovena jakási náhradní tříměsíční dovolací lhůta, která počíná běžet rovněž od doručení rozhodnutí odvolacího soudu účastníkovi.⁷⁰ Obdobně platí i v případě, kdy je v poučení odvolacího soudu nesprávně tvrzena nepřipustnost dovolání.⁷¹

Dovolání podané proti rozhodnutí odvolacího soudu, které není přípustné nebo které trpí vadami, jež nebyly ve lhůtě odstraněny a pro něž nejde v dovolacím řízení pokračovat, dovolací soud odmítne. Usnesení o tom vydá do 6 měsíců ode dne, kdy byl spis předložen dovolacímu soudu. Toto usnesení pouze stručně odůvodní.

4.1.3 Podání dovolání

Dovolání se podává u soudu, který rozhodoval v prvním stupni. Dovolání může být podáno, pokud nestanoví zákon jinak, proti každému rozhodnutí (rozsudku nebo meritornímu usnesení či usnesení procesní povahy), kterým se odvolací řízení končí, neboť jím bylo rozhodnuto o odvolání proti rozhodnutí soudu prvního stupně.⁷² Aby mohlo být o dovolání vůbec jednáno, musí po formální stránce splňovat obecné a zvláštní náležitosti. Dovolání, které neobsahuje obecné či zvláštní náležitosti podání může být o tyto náležitosti doplněno pouze po dobu trvání lhůty k podání. Nesplňuje-li dovolání uvedené náležitosti, Nejvyšší soud jej usnesením odmítne.

⁶⁹ § 241b odst. 3 o.s.ř., věta za středníkem zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.

⁷⁰ HAVLÍČEK, Karel, ed. a kol. *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář podle stavu k 1.1.2015, kniha 4*. Vydání 1. Praha: Havlíček Brain Team, 2015 ISBN 978-80-87109-51-6, str. 181.

⁷¹ § 240, odst. 3 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.

⁷² Usnesení Nejvyššího soudu z 30. 5. 2013, sp. zn. 29 Cdo 1172/2013

4.1.3.1 Obecné náležitosti dovolání (§ 42 odst. 4 o.s.ř.)

Mezi obecné náležitosti, které musí splňovat každé podání, patří označení soudu, kterému je určeno, kdo je činí, které věci se týká a co sleduje, a musí být podepsáno a datováno.⁷³ Bez těchto formálních náležitostí by podání obsahovalo nedostatky, pro které nelze v řízení pokračovat.

a) Označení soudu

Jak víme, dovolání se podává k Nejvyššímu soudu prostřednictvím soudu I. stupně. V podání by tedy měl být uveden jak Nejvyšší soud, tak soud I. stupně, kterému je podání adresováno. Mám však za to, že kdyby byl v dovolání uveden pouze soud I. stupně a z podání by bylo zřejmé, že jde o dovolání, byla by náležitost označení soudu splněna. Jelikož máme v soustavě soudů ČR pouze jeden dovolací soud, je zřejmé i bez jeho označení, že žádný jiný soud k projednání dovolání není příslušný. Jinak tomu bylo do 31. 12. 1995, kdy o dovoláních proti rozhodnutím krajských soudů jako soudů odvolacích rozhodoval vrchní soud a o dovoláních proti rozhodnutí vrchních soudů jako soudů odvolacích rozhodoval Nejvyšší soud. Jak uvádí Bureš s Drápalem⁷⁴, podání dovolání splňuje obecné náležitosti pouze v případě, že je uveden jak soud, ke kterému se dovolání podává (tedy soud I. stupně), tak jeden ze soudů dovolacích.

b) Označení účastníka

Aby podání nebylo neurčité, a tedy neprojednatelné, musí být řádně označeno, která osoba dovolání podává. Účastník musí být označen jménem (názvem), rodným číslem (identifikačním číslem) a bydlištěm (sídlem). Dovolatel je povinen uvést i jméno a sídlo osoby, která ho zastupuje.

c) Označení věci, které se podání týká a co sleduje

Z obsahu musí být zřejmé, či alespoň odvoditelné, že se účastník domáhá uplatnění dovolání.

d) Podpis a datum

⁷³ § 42 odst. 4 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.

⁷⁴ BUREŠ, Jaroslav a DRÁPAL, Ljubomír. *Dovolání podle občanského soudního řádu*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 1994. XII, 132 s. Právo a hospodářství. ISBN 80-7049-087-X, str. 31.

Dovolání musí být podepsáno obligatorním kvalifikovaným zástupcem, kterým je zpravidla advokát nebo notář. K tomu vizte kapitolu o povinném zastoupení.

4.1.3.2 Zvláštní náležitosti dovolání (§ 241a odst. 2 o.s.ř.)

Zvláštní náležitosti dovolání jsou náležitosti, které musí obligatorně splňovat každé podání dovolání. Zvláštní náležitosti dovolání jsou následující:

a) Označení rozhodnutí, proti kterému dovolání směřuje

Dovolatel je povinen označit rozhodnutí odvolacího soudu, které napadá. Je třeba uvést spisovou značku či číslo jednací, soud, který napadené rozhodnutí vydal a datum, kdy bylo rozhodnutí vydáno. Pokud dovolatel označí zároveň s rozhodnutím odvolacího soudu i rozhodnutí soudu I. stupně, dovolací soud v této části dovolání zastaví pro nedostatek funkční příslušnosti. Dovolací soud posuzuje dle obsahu dovolání, zda podání směřovalo i proti rozhodnutí soudu prvního stupně.⁷⁵

b) Určení rozsahu, v jakém se napadá

Dovolatel musí přesně určit výroky, které dovoláním napadá. Pokud dovolatel nebude dostatečně pečlivý ve vymezení napadených výroků⁷⁶ a napadne i výroky, které hovoří v jeho prospěch, zatěžuje tím dovolací soud. Ten pak musí zbytečně odmítat výroky pro funkční nepřislusnost. Dovolací soud je rozsahem dovolání vázán, krom výjimek uvedených v § 242 odst. 2 o.s.ř.

c) vymezení dovolacích důvodů

V právní úpravě účinné od 1. 1. 2013 existuje pouze jeden uplatnitelný důvod dovolání, a tím je nesprávné právní posouzení věci. Dovolatel je povinen vymežit, v čem konkrétně spatřuje nesprávnost tohoto právního posouzení. Vymezení této právní otázky musí být konkrétní, nepostačuje pouhý odkaz na zákonné ustanovení. Jde o tzv. kvalitativní rozsah dovolání. Dovolací soud je rozsahem dovolacích důvodů vázán. Není oprávněn zabývat se jinými důvody, než těmi, které dovolatel v podání vymežil, byť by se z odůvodnění napadeného

⁷⁵ HAVLÍČEK, Karel, ed. a kol. *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář podle stavu k 1.1.2015, kniha 4*. Vydání 1. Praha: Havlíček Brain Team, 2015 ISBN 978-80-87109-51-6, 189.

⁷⁶ Jak se často stává; Nejčastěji, když dovolatel napadá rozhodnutí v plném rozsahu.

rozhodnutí či z obsahu spisu nabízely. Dovolací soud je povinen přihlédnout z úřední povinnosti pouze k tzv. jiným vadám řízení a zmatečnostním vadám, i když nejsou v dovolání uplatněny. To však platí pouze v případě, že je dovolání jinak přípustné. Samotné jiné vady řízení či zmatečnostní vady nezakládají přípustnost dovolání.⁷⁷

- d) V čem dovolatel spatřuje splnění předpokladů přípustnosti dovolání (§ 237 až 238a o.s.ř.)

Další náležitostí podání dovolání je označení jednoho ze čtyř předpokladů přípustnosti dovolání, které se nacházejí v § 237 o.s.ř. Z dovolání by mělo být seznatelné, o který z těchto důvodů se v konkrétním případě jedná. Více o této problematice v následujících kapitolách.

- e) Dovolací návrh

Dovolací návrh je formulován jako požadavek, jak by měl soud rozhodnout. Soud není dovolacím návrhem vázán. *„Obsahuje-li dovolací návrh též žádost o zrušení rozhodnutí soudu prvního stupně, nejde o dovolání proti tomuto rozhodnutí, nevyplyvá-li z obsahu dovolání něco jiného; jde spíše o formulaci dovolacího návrhu tak, jak lze dovodit i z ustanovení § 243e odst. 2, věta druhá.“*⁷⁸

Vady či nepřesnosti v podání lze opravit či doplnit pouze do uplynutí dvouměsíční prekluzivní lhůty k podání dovolání. Marným uplynutím této relativně dlouhé lhůty se původně odstranitelná vada stává neodstranitelnou.

4.1.4 Zastoupení dovolatele

Jelikož je dovolání mimořádným opravným prostředkem proti pravomocnému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se při projednání u Nejvyššího soudu prolamuje právní jistota účastníků, je nutné, aby byl dovolatel v dovolacím řízení povinně zastoupen advokátem nebo notářem. Notář může dovolatele zastupovat jen v rozsahu svého oprávnění stanoveného zvláštními právními předpisy.

⁷⁷ K tomu např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 4. března 2015, sp. zn. 30 Cdo 57/2015)

⁷⁸ HAVLÍČEK, Karel, ed. a kol. *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář podle stavu k 1.1.2015, kniha 4*. Vydání 1. Praha: Havlíček Brain Team, 2015 ISBN 978-80-87109-51-6, str. 187.

Povinnost zastoupení v soudním řízení se odborně nazývá advokátní přímus. V zákoně⁷⁹ je tato povinnost zakotvena v §241, který zároveň pojednává i o výjimkách z advokátního přímusu, tedy o případech, kdy není nutné povinné zastoupení advokátem.

4.1.4.1 Povinné zastoupení advokátem (advokátní přímus)

Požadavek povinného právního zastoupení dovolatele je odůvodněn mimořádným charakterem dovolání. Toto povinné zastoupení je zákonem vyžadováno především proto, aby bylo dosaženo vyšší úrovně dovolání spočívající zejména v precizním vymezení dovolacího důvodu (§241 odst. 1 a 3), splnění náležitostí předepsaných v §241a odst. 2, které jsou jednak podmínkou přípustnosti dovolání, jednak jsou nezbytné pro úspěšné projednání dovolání a v neposlední řadě též proto, aby se předešlo různým průtahům v řízení ze strany účastníka a přispělo se tak k hladkému průběhu dovolacího řízení a obecně zásadám procesní ekonomie. Povinné zastoupení je zákonem definováno pouze pro dovolatele, z čehož vyplývá, že povinné zastoupení protistrany se nevyžaduje. Je tomu tak z důvodu, že *„jediným procesním úkonem, který od druhé strany zpravidla přichází v úvahu, je vyjádření k dovolání, které může sepsat účastník sám.“*⁸⁰

Požadavek povinného zastoupení je jednou ze základních podmínek dovolacího řízení. Nesplnění této procesní podmínky může vést až k zastavení řízení o dovolání, pokud není ve lhůtě tento nedostatek zhojen. Řádné zastoupení se dokládá plnou mocí podle § 28 o.s.ř., nebo doložením svého právního vzdělání. Pokud byl účastník zastoupen advokátem již v předchozích stupních řízení a z plné moci nevyplývá, že zastoupení končí nabytím právní moci rozhodnutí, speciální plná moc pro dovolací řízení se nevyžaduje. Tento požadavek zpravidla naplňuje generální plná moc.⁸¹

Tím, zda je dovolatel řádně zastoupen, se zabývá nalézací soud, tedy soud I. stupně, předtím, než předá dovolací spis s předkládací zprávou o

⁷⁹ Zákon 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.

⁸⁰ HAVLÍČEK, Karel, ed. a kol. *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář podle stavu k 1.1.2015, kniha 4*. Vydání 1. Praha: Havlíček Brain Team, 2015 ISBN 978-80-87109-51-6, str. 183.

⁸¹ Nález ÚS ze dne 24.4.2008, sp.zn. II. ÚS 3035/07

přípustnosti dovolání dovolacímu soudu. Soud I. stupně má povinnost ověřit, zda je dovolání přípustné. Pokud dojde k závěru, že dovolání má být podle § 241b odst. 2 odmítnuto, nečiní žádné úkony ke splnění podmínky povinného zastoupení. V opačném případě soud prvního stupně dle § 104 odst. 2 o.s.ř. vyzve dovolatele formou usnesení, aby tuto podmínku splnil. Lhůta na zhojení nedostatku zastoupení je lhůtou soudcovského charakteru. Lze ji tedy bez dalšího rozhodování prominout (zejm. pokud účastník doloží doklad o zastoupení až po uplynutí lhůty) či prodloužit. Avšak informaci o soudcovském charakteru soud I. stupně do poučení neuvádí, protože by lhůta svým způsobem ztrácela svůj význam, kdyby bylo účastníkům zřejmé, že ji lze splnit i po jejím uplynutí. Mám za to, že dovolatelé by si ze soudu dělali takřikajíc „holubník“. V případě, že dovolatel v reakci na výzvu požádá soud o ustanovení zástupce pro dovolací řízení, musí se soud nejprve zabývat otázkou, zda účastník splňuje předpoklady pro osvobození od soudního poplatku.⁸² Je-li účastníkovi zástupce ustanoven, soud dovolatele vyzve, aby zástupce sepsal řádné dovolání, případně aby doplnil či se formálně ztotožnil s dovoláním, které účastník již podal.⁸³ Toto úzce souvisí s podmínkou zakotvenou v ustanovení § 241 odst. 4, která upřesňuje, že ke splnění podmínky povinného zastoupení nepostačuje pouze zastoupení jako takové, nýbrž je nutné, aby advokát dovolání i sepsal a podepsal, případně alespoň svým podpisem stvrdil, že se s obsahem dovolání účastníka ztotožňuje.⁸⁴ Dle usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. května 2015, sp. zn. 30 Cdo 5196/2014 však nestačí, aby se kvalifikovaný zástupce s podáním ztotožnil, nýbrž musí již učiněné podání dovolatele v zákonné lhůtě nahradit podáním vlastním.⁸⁵ Teprve pak je možno považovat podmínku povinného zastoupení za splněnou.⁸⁶ V

⁸² HAVLÍČEK, Karel, ed. a kol. *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář podle stavu k 1.1.2015, kniha 4*. Vydání 1. Praha: Havlíček Brain Team, 2015 ISBN 978-80-87109-51-6, str. 183.

⁸³ WINTEROVÁ, Alena a Alena MACKOVÁ. *Civilní právo procesní*. 8. vydání. Praha: Leges, 2015, 621 stran. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-076-5, str. 536.

⁸⁴ Tamtéž, str. 536.

⁸⁵ Obdobně PAVLIŠ, T. a J. DEDUCH. Ohlédnutí po roce účinnosti nové právní úpravy civilního dovolání. *Právní rozhledy*. 2014(5): str. 153.

⁸⁶ K tomu například usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. listopadu 2014, sp. zn. 30 Cdo 3932/2014: *“V posuzované věci žalobce podal včasné dovolání proti rozsudku odvolacího soudu, aniž by při tomto úkonu byl zastoupen advokátem. Dovolání nebylo advokátem sepsáno a nebylo prokázáno (a ani tvrzeno), že by žalobce měl právnícké vzdělání. (...) Dovolatel dále požádal o ustanovení advokáta pro dovolací řízení, který mu byl ustanoven usnesením ze dne (...). Ustanovený zástupce požádal o zaslání materiálů ze spisu, které mu byly zaslány. (...) Ačkoli byl dovolateli určen právní zástupce pro dovolací řízení, tak ten v jeho věci žádné dovolání*

soudcovském komentáři se navíc dozvídáme, že: „Není- li žádosti o ustanovení zástupce vyhověno, je zpravidla namístě, aby soud prvního stupně dovolatele znovu vyzval k odstranění nedostatku povinného zastoupení, a teprve po uplynutí stanovené lhůty spis předložil dovolacímu soudu. Právní úprava není v tomto směru jednoznačná a praxe dovolacího soudu připouští, aby k opakované výzvě nebylo přistupováno tam, kde je zejména s ohledem na osobu účastníka, resp. jeho dosavadní přístup k řízení zřejmé, že by šlo o úkon nadbytečný či dokonce kontraproduktivní, vyvolávající další neefektivní kolo žádostí a opravných prostředků.“⁸⁷

V akademické sféře panuje nejednota ohledně otázky, zda je zastoupení nutné po celou dobu dovolacího řízení, či postačí, aby bylo dovolání zástupcem sepsáno. V komentáři JUDr. Bureše a JUDr. Drápala⁸⁸ se píše, že „povinné zastoupení se vztahuje k fázi podání včetně jeho sepsání. Dojde- li poté, co je podáno řádné dovolání, k ukončení zastoupení dovolatele advokátem, nebrání to dalšímu postupu dovolacího řízení a meritornímu rozhodnutí o dovolání.“ Oproti tomu v komentáři k občanskému soudnímu řádu⁸⁹ je psáno, že „pokud dovolatel odvolá po podání dovolání plnou moc a oznámí tuto skutečnost soudu (§28/2), měl by dovolací soud dovolatele vyzvat ke splnění podmínky povinného zastoupení i v průběhu dovolacího řízení.“ V tomto případě bych se názorově přiklonila spíše ke znění komentáře Bureš & Drápal. Vzhledem k tomu, že po účastníkovi v dovolacím řízení zpravidla není požadován jiný úkon, než podání dovolání sepsaného a podepsaného advokátem, nic nebrání dovolacímu soudu v rozhodnutí i přesto, že dovolatel nadále v řízení není zastoupen. Problém by mohl nastat jedině v případě, kdy by bylo potřeba doplnit podání, odstranit vady v podání, apod. Tyto odborné úkony má činit kvalifikovaný zástupce; pokud by je nečinil, mám za to, že by povinné zastoupení nebylo splněno.

nesepsal, popř. původní dovolání žalobce nijak nedoplnil, a to ve dvouměsíční lhůtě. (...) Jelikož právní zástupce v dané věci žádné dovolání nesepsal, musí dovolací soud vycházet z dovolání sepsaného samotným dovolatelem, které však trpí nedostatkem podmínky povinného zastoupení pro dovolací řízení a která nebyla nijak odstraněna.“

⁸⁷ HAVLÍČEK, Karel, ed. a kol. *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář podle stavu k 1.1.2015, kniha 4*. Vydání 1. Praha: Havlíček Brain Team, 2015 ISBN 978-80-87109-51-6, str. 184.

⁸⁸ BUREŠ, Jaroslav a DRÁPAL, Ljubomír. *Dovolání podle občanského soudního řádu*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 1994. XII, 132 s. Právo a hospodářství. ISBN 80-7049-087-X, str. 1241.

⁸⁹ Svoboda, K., Smolík, P., Levý, J., Šínová, R. a kol: *Občanský soudní řád. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, 1422 s., str. 746.

4.1.4.2 Výjimky ze zastoupení

Výjimky z advokátního přímého mapují případy, kdy není nutné, aby byl dovolatel v řízení o dovolání zastoupen advokátem.

V zákoně o občanském soudním řízení jsou v §241 odst. 2 a 3 upraveny tyto případy:

- a) Dovolatel je fyzická osoba, která má právnické vzdělání

Osoba, která doloží, že má dokončené vysokoškolské vzdělání z právnické fakulty se sídlem v České republice, případně se sídlem na území bývalé ČSFR a jejích právních předchůdců, nebo má nostrifikované zahraniční právnické vzdělání, nemusí být v dovolacím řízení zastoupena.⁹⁰ Zároveň se nevyžaduje, aby tato osoba byla advokát či notář.⁹¹

- b) Dovolatel je právnická osoba, stát, obec nebo vyšší územně samosprávný celek, jedná-li za ně osoba uvedená v § 21, § 21a, § 21b, která má právnické vzdělání.

Má-li právnické vzdělání osoba, která je pověřena jednat za stát, obec, či kraj, podmínka povinného zastoupení je v tomto případě splněna.

- c) Dovolatelem je obec, kterou zastupuje stát podle § 26a odst. 3, která má právnické vzdělání.
- d) Další výjimka z povinného zastoupení je uvedena v § 241b odst. 2 o.s.ř.:

Povinné zastoupení se nevyžaduje v případě, že je dovolání podle § 238 nepřijatelné, opožděné nebo bylo podáno neoprávněnou osobou. V těchto případech může být dovolání odmítnuto i bez povinného zastoupení dovolatele. Zastoupení by v tomto případě bylo neúčelné, neboť kvalifikované zastoupení má smysl pouze v případech, kdy je dovolání přípustné, a tedy je vyžadováno i kvalitní vyjádření dovolací námitky.⁹²

⁹⁰ K tomu usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 1. 1999, sp. zn. 20 Cdo 1638/98.

⁹¹ HAVLÍČEK, Karel, ed. a kol. *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář podle stavu k 1.1.2015, kniha 4*. Vydání 1. Praha: Havlíček Brain Team, 2015 ISBN 978-80-87109-51-6, str. 184.

⁹² Usnesení Nejvyššího soudu 33 Cdo 5153/2014 z 18. 12. 2014, 30 Cdo 1497/2014 z 19. 4. 2014

Judikatura zná ještě jeden případ, kdy dovolatel nemusí být povinně zastoupen; jde o případ, kdy nejsou splněny předpoklady pro to, aby byl dovolateli v dovolacím řízení ustanoven zástupce z řad advokátů,⁹³ jelikož ten uplatňuje dovoláním zřejmě bezúspěšné právo.⁹⁴ Tento nedostatek vede k zastavení řízení. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 4. března 2015, sp. zn. 30 Cdo 57/2015 k tomu doplňuje, že ačkoliv dovolatel není zastoupen advokátem a sám rovněž nemá právnické vzdělání, tak „*povaha rozhodnutí, proti němuž dovolání směřuje, vylučuje, aby v posuzované věci bylo možno nedostatek podmínky povinného zastoupení považovat za překážku, jež by bránila vydání rozhodnutí, jímž se dovolací řízení končí. Za situace, kdy předmětem dovolacího přezkumu je rozhodnutí, jímž nebylo vyhověno žádosti účastníka o ustanovení zástupce z řad advokátů, by trvání na podmínce povinného zastoupení vedlo k vlastnímu popření cíle, jenž účastník podáním žádosti sledoval a k popření vlastního smyslu dovolacího řízení, v němž má být závěr o tom, že účastník právo na ustanovení zástupce nemá, zkoumán.*“⁹⁵

Nejnověji problematiku povinného zastoupení upravuje usnesení velkého senátu Nejvyššího soudu ze dne 8. dubna 2015, sen. zn. 31 NSCR 9/2015. Jelikož „*tříčlenné senáty Nejvyššího soudu rozhodují odlišně při posouzení podmínky dovolacího řízení spočívající v povinném zastoupení dovolatele v dovolacím řízení v těch případech, kdy dovolání účastníka, jenž není zastoupen advokátem, ani nemá sám odpovídající právnické vzdělání, směřuje proti usnesení, jímž odvolací soud nevyhověl (ve spojení s usnesením soudu prvního stupně) žádosti účastníka o*

⁹³ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 7. 2014, sp. zn. 29 NSČR 82/ 2014 - „*Dle ustanovení § 138 odst. 1 o. s. ř. na návrh může předseda senátu přiznat účastníkovi zčásti osvobození od soudních poplatků, odůvodňují-li to poměry účastníka a nejde-li o svévolné nebo zřejmě bezúspěšné uplatňování nebo bránění práva; přiznat účastníkovi osvobození od soudních poplatků zcela lze pouze výjimečně, jsou-li proto zvláště závažné důvody, a toto rozhodnutí musí být odůvodněno. Nerozhodne-li předseda senátu jinak, vztahuje se osvobození na celé řízení a má i zpětnou účinnost; poplatky zaplacené před rozhodnutím o osvobození se však nevracejí*“.

⁹⁴ § 138 odst. 1 část věty před středníkem zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů; a též usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 7. 2014, sp. zn. 29 NSČR 82/ 2014 – „*O zřejmě bezúspěšné uplatňování práva jde ve smyslu ustanovení § 138 odst. 1 o. s. ř. zpravidla tehdy, je-li již ze samotných údajů (tvrzení) účastníka, z toho, co je soudu známo z obsahu spisu, z jiné úřední činnosti nebo z toho, co je obecně známo, bez dalšího nepochybné, že požadavku účastníka nemůže být vyhověno. O zřejmě bezúspěšné uplatňování (rádného nebo mimořádného) opravného prostředku pak jde zejména tehdy, jestliže byl podán opožděně, osobou, která k němu není (subjektivně) oprávněna, nebo je objektivně nepřipustný, nebo jestliže (s přihlédnutím ke všemu, co je soudu známo) je bez dalšího nepochybné, že opravný prostředek nemůže být úspěšný.*“

⁹⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 4. března 2015, sp. zn. 30 Cdo 57/2015.

ustanovení zástupce pro řízení o dovolání proti rozhodnutí odvolacího soudu ve věci samé“,⁹⁶ postoupil⁹⁷ tříčlenný senát č. 29 tuto problematiku k rozhodnutí velkému senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu, který o ní rozhodl v souladu s ustanoveními § 19 a § 20 odst. 1 zák. č. 6/2002 Sb. Velký senát Nejvyššího soudu se usnesl na tom, že *„pokud směřuje dovolání účastníka, jenž není zastoupen advokátem, ani nemá sám odpovídající právnické vzdělání, proti usnesení, jímž odvolací soud nevyhověl (ve spojení s usnesením soudu prvního stupně) žádosti účastníka o ustanovení zástupce pro řízení o dovolání proti rozhodnutí odvolacího soudu ve věci samé, pak je namístě, aby to, zda jsou splněny předpoklady pro ustanovení advokáta pro řízení o dovolání proti onomu usnesení odvolacího soudu, zhodnotil přímo Nejvyšší soud jako soud dovolací.*“⁹⁸ (do pozn.: usnesení velkému senátu Nejvyššího soudu ze dne 8. dubna 2015, sen. zn. 31 NSCR 9/2015) Toto rozhodnutí jasně zakládá další (judikatorní) výjimku z povinného zastoupení. Pokud by totiž měl tuto otázku znovu hodnotit soud prvního stupně, vznikl by tím – ad absurdum a v rozporu se zásadou hospodárnosti a rychlosti řízení- nikdy nekončící řetězec odmítání žádostí o ustanovení zástupce pro dovolací řízení. Tento závěr by mohl být v budoucnu začleněn do občanského soudního řádu některou z dalších novel zákona.

Nejvyšší soud též za určitých podmínek může nezastoupenému dovolateli ustanovit zástupce z řad advokátů sám.

4.1.5 Dovolací důvody

Dovolací důvody jsou upraveny v zákonném ustanovení § 241a o.s.ř. Jediný dovolací důvod, který lze po novele uplatněné zákonem 404/2012 Sb. účinné od 1. 1. 2013 uplatnit, je nesprávné právní posouzení věci odvolacím soudem. Nesprávným právním posouzením se zpravidla rozumí okolnost, že odvolací soud věc posoudil podle nesprávného právního předpisu, nebo že

⁹⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 8. 4. 2015, sen. zn. 31 NSČR 9/2015.

⁹⁷ Dle § 20 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích.

⁹⁸ Usnesení velkému senátu Nejvyššího soudu ze dne 8. dubna 2015, sen. zn. 31 NSCR 9/2015: *„pokud Nejvyšší soud jako soud dovolací dospěje k závěru, že v řízení o dovolání účastníka, jenž není zastoupen advokátem, ani nemá sám odpovídající právnické vzdělání, proti usnesení, jímž odvolací soud nevyhověl (ve spojení s usnesením soudu prvního stupně) žádosti účastníka o ustanovení zástupce pro řízení o dovolání proti rozhodnutí odvolacího soudu ve věci samé, jsou ve smyslu § 30 o.s.ř. splněny předpoklady pro ustanovení zástupce z řad advokátů, pak tohoto zástupce dovolateli sám ustanoví.“*

správně použitý předpis nesprávně vyložil, případně jej na správně zjištěný skutkový stav nesprávně aplikoval. Častou chybou dovolatelů je, že se pokoušejí napadat nesprávně zjištěný skutkový stav; v těchto případech zpravidla tvrdí, že jelikož nebyl skutkový stav správně zjištěn, soud ho nesprávně právně posoudil ve vztahu k řešení některé právní otázky. Takovéto podání však ve skutečnosti směřuje proti skutkovým zjištěním a musí být pro nepřipustnost odmítnuto. Nesprávné právní posouzení musí být významné pro rozhodnutí samotné - pokud by ho neovlivňovalo, je dovolání nepřipustné. Nesprávný procesní postup soudu sám o sobě nepředstavuje nesprávné posouzení věci a vady, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci nejsou samy o sobě přípustným dovolacím důvodem.⁹⁹ Dovolací soud je sice povinen přihlídnout ke zmatečnostním vadám řízení, k vadám uvedeným v § 229 odst. 1, odst. 2 písm. a) a b) a § 229 odst. 3, jakož i k jiným vadám řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí věci, z úřední povinnosti, avšak pouze za předpokladu, je-li dovolání jako takové přípustné.

Dovolací soud je vázán vymezením dovolacích důvodů, je proto nezbytné, aby byl dovolací důvod v podání řádně vymezen. Nestací tedy odkaz na § 241a odst. 1, ani odkaz na podání, která byla učiněna za řízení v předchozích instancích.¹⁰⁰ Je nutné vybavit podání zcela novou argumentací vztahující se k vymezené právní otázce. Avšak v dovolání nemohou být uplatněna nová tvrzení či důkazy (tzv. nova). Jde o logické vyústění zásady koncentrace řízení dle § 118b o.s.ř. Důvod dovolání musí být vymezen tak, že dovolatel výslovně označí tu část právního posouzení, kterou pokládá za nesprávně posouzenou, a že vyloží, v čem dle jeho mínění spočívá nesprávnost tohoto právního posouzení, ideálně tak, že sdělí, jak mělo být dané ustanovení právního předpisu správně vyloženo či aplikováno, případně které ustanovení právního předpisu mělo být pro danou věc použito.¹⁰¹ Důvody, pro které je rozhodnutí odvolacího soudu napadáno mohou být měněny pouze po dobu běhu zákonné lhůty k dovolání (§ 242 odst. 4 o.s.ř.). Ustanovení § 242 odst. 4 upravuje dispoziční volnost dovolatele po dobu běhu lhůty k podání dovolání. To znamená, že účastníci mohou kdykoliv po dobu trvání

⁹⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 4. května 2015, sp. zn. 26 Cdo 499/2014.

¹⁰⁰ § 241a odst. 5 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁰¹ § 241a odst. 3 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.

lhůty k podání dovolání bez souhlasu soudu měnit vymezení důvodu dovolání a rozsah, ve kterém rozhodnutí odvolacího soudu napadají. Po uplynutí lhůty je nežádoucí, aby bylo možné rozšiřovat rozsah či důvody, kterými se pravomocné rozhodnutí napadá.

Existují zákonem stanovené výjimky z vázanosti soudu vymezením dovolacích důvodů. Dovolací soud není vázán rozsahem dovolacích důvodů pouze v případě, kdy:

- „je na rozhodnutí o napadeném výroku závislý výrok, který dovoláním nebyl dotčen.“ Závislé výroky jsou takové, které sledují právní osud výroků hlavních, jsou od nich odvislé a nemohou bez nich samostatně existovat;
- „jde o taková společná práva nebo povinnosti, že se rozhodnutí musí vztahovat na všechny účastníky, kteří vystupují na jedné straně, a kde platí úkony jednoho z nich i pro ostatní (§ 91 odst. 2 o.s.ř.), třebaže dovolání podal jen některý z účastníků.“ Jde o případy nerozlučného společenství, ve kterém musí rozhodnutí pro všechny společníky vyznít stejně;¹⁰²
- „jestliže z právního předpisu vyplývá určitý způsob vypořádání vztahu mezi účastníky.“¹⁰³

4.1.6 Zpětvzetí dovolání

Dovolatel může vzít zpět dovolání kdykoliv před rozhodnutím dovolacího soudu. Může tak učinit dokonce i bez kvalifikovaného právního zastoupení. Tato jednostranná dispoziční volnost účastníka je odůvodněna tím, že požadavek kvalifikovaného zastoupení při podání dovolání je nutný z důvodu, aby dovolání bylo kvalitně sepsáno a odůvodněno. Zpětvzetí dovolání nevyžaduje žádnou odbornost, náleží proto účastníkovi samotnému a není tedy chybou, když při tomto úkonu nebude odborně zastoupen. Vezme-li účastník dovolání zpět v plném rozsahu, dovolací soud řízení bez dalšího zastaví.¹⁰⁴

4.2. PŘÍPUSTNOST DOVOLÁNÍ

¹⁰² Standardně např. vypořádání podílového spoluvlastnictví.

¹⁰³ Vše § 242 odst. 2 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁰⁴ § 243c odst. 3 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.

Dne 1. ledna 2013 vstoupila v účinnost novelou provedenou zákonem č. 404/2012 Sb. nová právní úprava dovolání. Nejvýraznější změna provedená touto novelou se promítla především v nové koncepci přípustnosti dovolání. Úprava přípustnosti dovolání, která je obsažena v ustanoveních § 236 až 239 o. s. ř., vymezuje okruh rozhodnutí, vůči kterým a za jakých podmínek je možné podat dovolání a zahájit tak dovolací řízení.

4.2.1 Předmět dovolání

V § 236 o.s.ř., který upravuje předmět dovolání, se v prvním odstavci stanoví, že „*dovoláním lze napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští*“. V druhém odstavci je doplněno, že „*dovolání jen proti důvodům rozhodnutí není přípustné*“. V tomto znění je upraven předmět dovolání zákonem 519/1991 Sb. již od 1. 1. 1992, kdy bylo dovolání zakotveno do občanského soudního řádu.

Pravomocné rozhodnutí odvolacího soudu, proti kterému zákon dovolání připouští, může být v současnosti vydáno oběma vrchními soudy (se sídlem v Praze a Olomouci), krajskými soudy a v případě hl. m. Prahy Městským soudem v Praze, pokud těmito soudy bylo rozhodováno ve druhém stupni řízení (tedy proti rozhodnutí soudu prvního stupně). Pravomocným rozhodnutím odvolacího soudu je takové rozhodnutí, které bylo řádně doručeno (§159 o.s.ř.). Rozhodnutím odvolacího soudu jsou i nemeritorní rozhodnutí, která byla vydána v průběhu odvolacího řízení. Jde například o rozhodování o uložení pořádkové pokuty, svědečném, znalečném, apod. Tam, kde výše vyjmenované soudy rozhodují coby první instance či jako tzv. soudy nadřízené, nejde o rozhodnutí odvolacího soudu ve smyslu ustanovení §236 o.s.ř. Pojem „nadřízený soud“ vychází z organizačních vztahů uvnitř soustavy soudů, nejde tedy o vztah instanční. Nelze proto pojem „nadřazený soud“ zaměňovat s pojmem „odvolací soud“. Do okruhu rozhodnutí nadřazeného soudu se dá například podřadit rozhodnutí o příslušnosti či rozhodnutí o námitce podjatosti soudce soudu prvního stupně. K projednávání těchto případů je Nejvyšší soud funkčně nepřislušný;

Funkční nepřislušnost je neodstranitelný nedostatek podmínky řízení, který vede k zastavení řízení o dovolání podle § 104 a § 243f odst. 2 a 3 o.s.ř.¹⁰⁵

Dovětek „pokud to zákon připouští“ reflektuje zejména existenci omezení přípustnosti dovolání, která je zakotvena přímo v občanském soudním řádu (§238). Přípustnost dovolání může být však omezena i jiným zákonem. V minulosti tomu tak bylo např. §68a odst. 1 zák. 513/1991 Sb. (obchodní zákoník platný do 31. 12. 2013), jenž upravoval nemožnost zneplatnit rozhodnutí, jímž byl povolen zápis společnosti do obchodního rejstříku a domáhat se určení, že společnost nevznikla, jelikož po vzniku společnosti nebylo možno zrušit rozhodnutí, jímž soud tento zápis povolil.¹⁰⁶ Z konstantní judikatury Nejvyššího soudu se dovozovalo, že takovéto dovolání není objektivně přípustné.¹⁰⁷ V právní úpravě platné od 1. 1. 2014 je prohlášení neplatnosti obchodní korporace po jejím vzniku možné (§ 92 z.o.k.).

„Obdobně jako odvolání, ani dovolání nemůže směřovat jen proti důvodům rozhodnutí, aniž by napadalo správnost výroku rozhodnutí odvolacího soudu. Takové případy jsou však ojedinělé, neboť v režimu povinného zastoupení sepsaná dovolání zpravidla obsahují dovolací návrh, aby napadené rozhodnutí bylo zrušeno.“¹⁰⁸ Příkladem odmítnutého dovolání z důvodu, že napadá pouze důvody rozhodnutí a nebrojí proti řešení otázky hmotného nebo procesního práva odvolacím soudem, nýbrž vytýká pouze neúplnost skutkových podkladů pro rozhodnutí, může být omítnuté usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. února 2014, sp. zn. 25 Cdo 3648/2013. Neúplnost skutkových podkladů může být v jistých případech vadou řízení, která by byla dovoláním zhojitelná, ale pouze za předpokladu, že by byla dána přípustnost dovolání jako takového. Namítané vady řízení totiž nejsou samy o sobě způsobilé založit přípustnost dovolání.¹⁰⁹

¹⁰⁵ Příklad judikátu: usnesení Nejvyššího soudu 30 Cdo 665/2014 z 19.11.2014.

¹⁰⁶ Bylo tomu tak proto, že „odklizení takového rozhodnutí by sice nemělo vliv na práva nabytá od zapsané společnosti v dobré víře třetími osobami, v jeho důsledku by však nebyla chráněna práva nabytá v době účinnosti rozhodnutí o povolení zápisu společnosti, o jejíž zápis šlo (z hlediska jejího právního postavení by na společnost bylo nahlíženo, jako by nikdy nevznikla, bez jakékoli jistoty v tom, zda usnesení o jejím zápisu bude vydáno v budoucnu.

¹⁰⁷ Usnesení NS ze dne 25.2.2004, sp. zn. 29 Odo 1154/2003.

¹⁰⁸ HAVLÍČEK, Karel, ed. a kol. *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář podle stavu k 1.1.2015, kniha 4*. Vydání 1. Praha: Havlíček Brain Team, 2015 ISBN 978-80-87109-51-6, str. 171.

¹⁰⁹ K tomu např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 4. března 2015, sp. zn. 30 Cdo 57/2015.

4.2.2 Objektivní přípustnost

Podle nové právní úpravy přípustnosti je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí. Nadále již tedy není důležité, jakým způsobem bylo řízení skončeno, zda rozhodnutím měnícím či potvrzujícím, jako tomu bylo do konce roku 2012. Jediným dělicím kritériem je konečnost odvolacího řízení. Jak vyjmenovává důvodová zpráva k zákonu č. 404/2012 Sb., rozhodnutí, která splňují kritérium konečnosti odvolacího řízení jsou „(...) *rozhodnutí odvolacího soudu, kterým bylo rozhodnutí soudu prvního stupně potvrzeno, změněno, nebo zrušeno (a věc vrácena soudu prvního stupně k dalšímu řízení nebo věc postoupena jinému soudu prvního stupně k dalšímu řízení anebo řízení zastaveno) nebo kterým byl schválen smír nebo kterým bylo rozhodnuto, že zpětvzetí žaloby není účinné.*“¹¹⁰ Existuje však výjimka zakotvená v ustanovení § 238a o. s. ř., která připouští dovolání z taxativně vymezených důvodů, i když se nejedná o konečné rozhodnutí ve věci u odvolacího soudu. O této výjimce bude blíže pojednáno níže v textu. Nová právní úprava spočívá na kritériu objektivní přípustnosti dovolání. Ustanovení § 237 shrnuje čtyři taxativně vymezené okruhy přípustnosti, kdy je možné napadnout pravomocné konečné rozhodnutí odvolacího soudu. Jde o případy, kdy se řeší hmotněprávní nebo procesněprávní otázka:

- 1. při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu,
- 2. která v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena,
- 3. je dovolacím soudem rozhodována rozdílně,
- 4. má být dovolacím soudem vyřešená právní otázka posouzena jinak.

Situace v bodu jedna pojednává o případech, kdy odvolací soud při rozhodování nerespektoval ustálenou judikaturu Nejvyššího soudu a v rozhodování se od ní odchýlil.

Druhý bod zakládá přípustnost k rozhodnutí o právní problematice, která ještě v rozhodovací praxi Nejvyššího soudu nebyla řešena. Jedná se tedy o

¹¹⁰ Důvodová zpráva k zákonu 404/2012 Sb.

judikaturu neustálenou či nevytvořenou, o které Nejvyšší soud rozhodne. Děje se tak nejčastěji v rychle se rozvíjejících nových právních odvětvích, jako je třeba internetové a počítačové právo, nebo po vytvoření nové právní úpravy s judikatorně nepokrytou problematikou.

Třetí bod se taktéž týká neustálené judikatury Nejvyššího soudu, avšak oproti přípustnosti v bodu dva jde v tomto případě o to, že různé senáty Nejvyššího soudu rozhodují problematiku odchylně. Toto nejčastěji vyústí v rozhodování ve velkém senátu Nejvyššího soudu, který rokuje o nejpřesnějším a nejdůslednějším výkladu dané problematiky a definitivnímu nastolení závazného právního názoru, kterým se nadále jednotlivé senáty budou při rozhodování řídit, aby nedocházelo k posuzování stejné právní otázky různě. Tato rozhodnutí nesou ve Sbírce rozhodnutí označení „NSCR“.

Čtvrtý bod bývá nejčastěji dovolateli a jejich kvalifikovanými právně vzdělanými zástupci nepochopen. Tito si podmínku přípustnosti v bodě čtvrtém nejčastěji nesmyslně vykládají jako možnost nechat dovolací soud vyřešit otázku, kterou ve druhém stupni řízení rozhodl odvolací soud, rozdílně. Avšak tato podmínka přípustnosti se ve skutečnosti týká možnosti změny konstantní judikatury Nejvyššího soudu v závislosti na vývoji právní úpravy, právní argumentace apod. O takovéto změně judikatury taktéž vždy rozhoduje velký senát Nejvyššího soudu.

Nejvyšší soud konstatoval, že požadavek, aby dovolatel v dovolání uvedl, v čem spatřuje splnění předpokladů přípustnosti dovolání, je podle ustanovení § 241a odst. 2 o. s. ř. obligatorní náležitostí dovolání. Může-li být dovolání přípustné jen podle ustanovení § 237 o. s. ř., je dovolatel povinen v dovolání vymezit, které z tam uvedených hledisek považuje za splněné, přičemž k projednání dovolání nepostačuje pouhá citace textu ustanovení § 237 o. s. ř. nebo jeho části.¹¹¹

V následujících odstavcích pro úplnost a vyjasnění právní úpravy přípustnosti uvádím několik judikatorních závěrů Nejvyššího soudu:

¹¹¹ Usnesení nejvyššího soudu 30 Cdo 3558/2014 ze dne 17.12.2014.

- Přípustnost dovolání je nově založena i proti výrokům o nákladům řízení.¹¹²
- Přípustnost dovolání nemůže být v žádném případě založena nesprávným poučením odvolacího soudu o tom, že dovolání je přípustné.¹¹³ (
- Námitky možných vad řízení nejsou samy o sobě způsobilé založit přípustnost dovolání a dovolací soud by se jimi mohl zabývat až tehdy, pokud by byla dána přípustnost dovolání. Nejde totiž o otázku správnosti či nesprávnosti právního posouzení věci ve smyslu ustanovení § 241a odst. 1 o. s. ř., nýbrž o otázku případné existence či neexistence vady řízení ve smyslu ustanovení § 242 odst. 3 o. s. ř.¹¹⁴

Přípustnost dovolání je oprávněn zkoumat výhradně dovolací soud, jak je zdůrazněno v ustanovení § 239 o. s. ř. Toto ustanovení pouze vyzdvihuje hlavní roli dovolacího soudu v řízení o dovolání a ujasňuje, že o tom, zda a v jakých věcech je dovolání přípustné může posuzovat pouze Nejvyšší soud na základě a v mezích zákona.

4.2.2.1 § 238a o. s. ř. – výjimka z obecné přípustnosti dovolání

Jedinou výjimkou, kdy je dovolání přípustné, ačkoliv nejde o rozhodnutí, kterým se končí odvolací řízení, je připuštění dovolání proti taxativně vyjmenovaným případům ustanovením § 238a o. s. ř. Jde výhradně o otázky změny účastenství. Konkrétně toto ustanovení připouští dovolání proti usnesení odvolacího soudu, kterým bylo v průběhu odvolacího řízení rozhodnuto o tom, kdo je procesním nástupcem účastníka, o vstupu do řízení na místo dosavadního účastníka,¹¹⁵ o přistoupení dalšího účastníka (§ 92 odst. 1 o. s. ř. – na návrh žalobce může soud připustit, aby do řízení přistoupil další účastník. Pokud má

¹¹² Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. dubna 2014, sp. zn. 25 Cdo 644/2014, uveřejněné pod číslem 94/2014 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek.

¹¹³ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25.02.2015, sp. zn.32 Cdo 387/2015

¹¹⁴ usnesení Nejvyššího soudu ze dne 4. března 2015, sp. zn. 30 Cdo 57/2015

¹¹⁵ . § 107a o. s. ř. - po zahájení řízení nastala právní skutečnost, s níž právní předpisy spojují převod nebo přechod práva nebo povinnosti účastníka řízení, o něž v řízení jde.

další účastník přistoupit na stranu žalobce, je třeba jeho souhlasu.) a o záměně účastníka. (§ 92 odst. 2 o. s. ř. – Na návrh žalobce může soud se souhlasem žalovaného připustit, aby žalobce nebo žalovaný z řízení vystoupil a na jeho místo vstoupil někdo jiný. Pokud má být takto změněn účastník na straně žalobce, je třeba, aby s tím souhlasil i ten, kdo má na jeho místo vstoupit.) Jedná se v zásadě o případy, o kterých bylo usnesením rozhodnuto v průběhu odvolacího řízení. Nejvyšší soud je příslušný do těchto případů ingerovat zejména proto, aby byla zachována právní jistota účastníků řízení.

4.2.3 Nepřípustnost dovolání

„Výjimkou z jinak široce formulované přípustnosti dovolání jsou jednak tzv. majetkový census, jednak výslovně vyjmenované případy rozhodnutí, u nichž převažuje zájem na právní jistotě účastníka natolik, že před možností dovolacího přezkumu se dává přednost tomu, aby pravomocné rozhodnutí nebylo již možno zpochybnit.“¹¹⁶

Dovolání je podle § 237 o. s. ř. nepřipustné v několika skupinách věcí. První skupinou, kde zákon přípustnost dovolání vylučuje, jsou rozhodnutí ve věcech upravených částí druhou občanského zákoníku,¹¹⁷ tj. věci týkající se rodinného práva, je-li zároveň podle nich vedeno řízení podle o. s. ř. Výjimkou jsou věci týkající se manželského majetkového práva.

Stejně tak dovolání není přípustné věci upravené zákonem o registrovaném partnerství.¹¹⁸

Dovolání není přípustné ani v bagatelních sporech, tj. ve sporech jakési dovolací bezvýznamnosti. Bagatelní spory jsou limitovány částkou nepřevyšující 50 000 Kč pro všechny druhy řízení, v nichž bylo rozhodováno o peněžitém sporu. Výjimkou jsou vztahy vycházející ze spotřebitelských smluv a

¹¹⁶ HAVLÍČEK, Karel, ed. a kol. *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář podle stavu k 1.1.2015, kniha 4*. Vydání 1. Praha: Havlíček Brain Team, 2015 ISBN 978-80-87109-51-6, str. 174.

¹¹⁷ Zákon č. 89/2012 Sb.

¹¹⁸ Zákon č. 115/2006 Sb.

pracovněprávních vztahů, které žádné limity nemají. K příslušenství pohledávky se přitom nepřihlíží.

Pro úplnost uvádím, že dovolání není dle ustanovení § 238 o. s. ř. přípustné ve věcech odkladu provedení výkonu exekuce, proti usnesením, proti nimž je přípustná žaloba pro zmatečnost, proti usnesením, kterými bylo rozhodnuto o předběžném opatření, pořádkovém opatření, znalečném nebo tlumočném a proti usnesení, jímž bylo rozhodnuto o žalobě z rušené držby.

4.3. PRŮBĚH DOVOLACÍHO ŘÍZENÍ

4.3.1 Řízení před soudem I. stupně

Řízení před soudem I. stupně je upraveno ustanovením § 241b o. s. ř. Jedná se o velice podstatné ustanovení zakotvující a upravující důležitou roli nalézacího soudu v procesu předtím, než se dovolací soud začne sám zabývat podaným dovoláním. Soudu prvního stupně náleží provést několik podstatných úkonů, které velmi usnadňují práci už tak velmi přetíženému dovolacímu soudu. V první řadě je soud I. stupně povinen posoudit, zda je podané dovolání včasné a jestli jsou splněny všechny obligatorní náležitosti podání dovolání, zejména zdali je dovolatel řádně zastoupen a dovolání bylo sepsáno jeho zástupcem. Pokud nebylo dovolání podáno včas, soud I. stupně je oprávněn dovolání odmítnout. Učiní tak usnesením o odmítnutí dovolání. V jeho rámci rozhodne i o náhradě nákladů řízení, jelikož tímto usnesením řízení končí. Proti tomuto usnesení je však možné podat odvolání, což může výrazně zacyklit a prodloužit soudní proces.

Považuje-li soud I. stupně podání za včasné, zaznamená tuto skutečnost do předkládací zprávy a přistoupí ke kontrole dalších náležitostí. Předkládací zprávu po doplnění všech náležitostí odešle spolu se spisem dovolacímu soudu. Dovolací soud není sdělením o včasnosti podání vázán. Pokud shledá, že podání bylo opožděné, sám dovolání odmítne.

Další náležitostí, ke které je soud I. stupně příslušný před zahájením dovolání přímo před soudem dovolacím, je, že vyměří a vybere soudní poplatek za dovolací řízení. Pokud nebyl soudní poplatek ani přes výzvu soudu zaplacen, soud I. stupně je oprávněn o zastavení řízení pro nezaplacení soudního poplatku.

Dovolatel může být od placení soudního poplatku osvobozen, pokud jsou k tomu splněny předpoklady.

Třetí náležitostí, kterou se nalézací soud před odevzdáním předkládací zprávy dovolacímu soudu zabývá, je splnění podmínky povinného zastoupení dovolatele. Není-li dovolatel řádně zastoupen, soud se postará o odstranění tohoto nedostatku tím, že dovolatele vyzve k nápravě. Požádá-li poté dovolatel k ustanovení zástupce pro dovolací řízení, musí soud vyhodnotit, zda dovolatel splňuje předpoklady pro osvobození od soudního poplatku, a tedy i k ustanovení zástupce pro dovolací řízení. V případě přidělení zástupce soud zástupce vyzve, aby sepsal za dovolatele podání, případně aby se ztotožnil s dovoláním již sepsaným. Pokud však nalézací soud neshledá podmínky pro ustanovení zástupce, znovu vyzve dovolatele k odstranění nedostatku povinného zastoupení. K tomu mu poskytne přiměřenou lhůtu. Pokud dovolatel nedostatek ve lhůtě neodstraní, soud I. stupně zanese tento nedostatek do předkládací zprávy.

Poté, co jsou odstraněny vady podání, nalézací soud rozešle stejnopis dovolání ostatním účastníkům řízení.

Soud je též povinen sehnat veškeré listiny a zprávy, které účastníci pro účely dovolacího řízení označili¹¹⁹ (do pozn.: avšak nové důkazy nejsou povoleny) a následně ověří, zda je spis kompletní.

Jsou-li všechny náležitosti splněny a vyřízeny, spis může být spolu s vyplněnou předkládací zprávou odeslán k samotnému řízení soudu dovolacímu.¹²⁰

4.3.2 Řízení před dovolacím soudem

Soudní soustava v České republice je čtyřčlanková.¹²¹ Tyto články jsou rozděleny do tří stupňů.¹²² O dovolání rozhoduje zpravidla dovolací soud. V

¹¹⁹ Avšak nové důkazy nejsou povoleny.

¹²⁰ BUREŠ, Jaroslav a DRÁPAL, Ljubomír. *Dovolání podle občanského soudního řádu*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 1994. XII, 132 s. Právo a hospodářství. ISBN 80-7049-087-X, 1927-1931.

¹²¹ Okresní článek zahrnuje soudy okresní a obvodní (v Brně soud městský), krajský článek soudy krajské (v Praze městský), vrchní článek tvoří vrchní soud v Praze a Olomouci a nejvyšší článek reprezentuje Nejvyšší soud a Nejvyšší správní soud. Mimo tuto soustavu stojí Ústavní soud ČR.

¹²² V civilním soudním řízení rozhodují v prvním stupni soudy nalézací, ve druhém stupni soudy odvolací a ve třetím stupni soud dovolací. Avšak je nutné mít na paměti, že český civilní proces je zásadně dvojinstanční, nikoliv trojinstanční. Druhá instance zahrnuje všechny řádné opravné

České republice je dovolacím soudem jediný soud, a tím je Nejvyšší soud, který je ústavně zakotven v čl. 92 ústavního zákona 1/1993 Sb. Rozhodování dovolacího soudu probíhá převážně bez nařízení jednání. Pouze považuje-li to soud za potřebné, nařídí k projednání dovolání jednání.¹²³ V takovém případě se uplatní ustanovení upravující jednání před odvolacím soudem.¹²⁴ Může se tomu tak stát například v případě, kdy předseda senátu NS považuje za vhodné a účelné, aby se účastník řízení blíže vyjádřil k dovolací argumentaci, případně pokud je vhodné, aby se účastníci seznámili s rozhodnutím Nejvyššího soudu jeho vyhlášením, nikoliv zprostředkovaně,¹²⁵ dříve, než jim bude rozhodnutí doručeno soudem prvního stupně.¹²⁶

4.3.2.1 Interní organizace a administrativa Nejvyššího soudu ve vztahu k dovolání

Komplexně popsat interní organizaci Nejvyššího soudu by stačilo na samostatnou diplomovou práci, proto se zaměřím pouze na základní interní úkony spojené s dovoláním. „*Soudnictví u Nejvyššího soudu vykonávají předseda a místopředseda soudu, předsedové kolegií,¹²⁷ předsedové senátů a další soudci tohoto soudu včetně soudců dočasně přidělených.*“¹²⁸ Každý soudce Nejvyššího soudu má svého asistenta, jehož rozdělení práce je dáno zařazením k příslušnému soudci. OOK je vnitřně členěno na soudní kolegia, která mají zpravidla šest členů. Ze soudních kolegií se dle rozvrhu práce tvoří senáty. Běžně o dovolání rozhoduje senát tříčlenný.

Celý proces začíná tím, že podatelna přijme od soudu prvního stupně spis obsahující všechny písemnosti vztahující se k dané věci¹²⁹ a předkládací zprávy¹³⁰

prostředky. Nejvyšší soud není možné chápat jako třetí instanci, nýbrž jako přezkumnou mimořádnou opravnou instanci proti pravomocnému rozhodnutí odvolacího soudu.

¹²³ § 243a zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.

¹²⁴ § 215 a § 216 odst. 3 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.

¹²⁵ Např. přes média.

¹²⁶ HAVLÍČEK, Karel, ed. a kol. *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář podle stavu k 1.1.2015, kniha 4*. Vydání 1. Praha: Havlíček Brain Team, 2015 ISBN 978-80-87109-51-6, str. 200.

¹²⁷ Trestní kolegium a obchodní a občanskoprávní kolegium, dále jen „OOK“.

¹²⁸ ČESKO. *Jednací řád Nejvyššího soudu ČR* [online]. Brno, 2003,

[http://www.nsoud.cz/JudikaturaNS_new/ns_web.nsf/0/b3f4a3b376ec3f0ac1257712004325b8/\\$FILE/RS_jr2002.p](http://www.nsoud.cz/JudikaturaNS_new/ns_web.nsf/0/b3f4a3b376ec3f0ac1257712004325b8/$FILE/RS_jr2002.p) [cit. 2015-08-25].

¹²⁹ Soudní či také jinak procesní spis.

soudu I. stupně, ve které je dovolacímu soudu sděleno, zda dovolání bylo podáno včas a obsahuje všechny náležitosti včetně povinného zastoupení dovolatele a zaplacení soudního poplatku. Spis je z podatelny předán na evidenční oddělení, kde – v případě, že táž věc již není u soudu zapsána v některém rejstříku – je mu vytvořen tzv. „obal pomocného (dočasného) spisu“, na kterém je označeno, kterého dne podání soudu došlo, je mu přiděleno speciální číslo a spisová značka věci. Vyznačí se na něm údaje o účastnících a další podstatné náležitosti. Spisová značka, která je každému spisu přidělena, se skládá z číselného označení soudního oddělení, kterému je dle rozvrhu práce věc přidělena, označení příslušného rejstříku, běžného čísla, pod nímž je věc zapsána, a ze všech číslic letopočtu. Tato spisová značka se též obyčejnou tužkou napíše na spisový obal soudu prvního stupně. Spisová značka a k ní připojené číslo listu písemnosti tvoří číslo jednací. V řízení o dovolání v rámci „OOK“ se pokračuje v číslování písemností procesního spisu. Pomocný a procesní spis se dále předloží vedoucímu soudní kanceláře, který spisy odesílá jednotlivým soudním oddělením. Z elektronické evidence Nejvyššího soudu musí být vždy zřejmé, na kterém soudním oddělení se v daném okamžiku spis nachází a zda je u soudce, či v soudní kanceláři. Pohyb spisu mezi soudci jednotlivého senátu a jejich asistenty se nevyznačuje. Dle předem vytvořeného rozvrhu práce¹³¹ se spis předá na konkrétní soudní oddělení, které je vytvořeno podle senátů v rámci jednotlivých kolegií (v civilním řízení občanskoprávní a obchodní kolegium, které tvoří zhruba dvě třetiny všech soudců Nejvyššího soudu, dále jen „OOK“). Každé soudní oddělení má dle rozvrhu práce zvoleného předsedu senátu, ke kterému dojdou všechny spisy pro oddělení. Tento předseda následně spisy roztřídí a přidělí je jednotlivým soudcům senátů.¹³² Nejvyšší soud se drží požadavku specializace. To znamená, že jednotlivá soudní oddělení jsou dělena na senáty specializované a nespécializované; proto pokud se dovolání týká věci, která vyžaduje konkrétní odborné znalosti (např. insolvence), je spis vždy předán specializovanému senátu. Pokud se věc sice týká např. již zmíněné insolvence, ale v dovolání má být řešena otázka obecného charakteru, soud nezatěžuje specializovaný senát, ale předá spis senátu nespécializovanému.

¹³⁰ Vytvořené zpravidla podle předtištěného vzoru č. 153, o předložení dovolání, vydaného Instrukcí Ministerstva spravedlnosti ze dne 1. 2. 2002, č. j. 514/2001- Org.

¹³¹ § 40 odst. 1 a 2, § 41 odst. 1 zák. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích; Čl. 2 jednacího řádu NS.

¹³² § 11 kancelářského řádu NS, čl. 4 odst. 2 věta třetí jednacího řádu NS.

Když je spis řádně přidělen, senát zkoumá přípustnost dovolání, o které musí rozhodnout do šesti měsíců ode dne, kdy mu byla věc předložena.¹³³ Poté se o dovolání rozhoduje. V každém senátě probíhá proces rozhodování mírně odlišně. Jedním z postupů je, že se členové senátu sejdou, odhlasují si mezi sebou, jak o dovolání rozhodnou, a následně na rozhodnutí pracují. Jiný postup je, že pověřený člen senátu vytvoří písemný nástin rozhodnutí, ten podepíše jako referující člen a tento koncept pak koluje mezi jednotlivými členy senátu, kteří ho tzv. koreferují. Všichni členové senátu podobu rozhodnutí cizelují, dokud s ní nejsou plně spokojeni. Poté, co se shodnou na konkrétní argumentaci, může být řízení považováno za skončené. Předseda senátu dá pokyn kanceláři, která finální koncept přepíše do podoby originálního rozhodnutí. Originál písemného rozhodnutí podepíše zpravidla předseda senátu. Rozhodnutí se odešle účastníkům.¹³⁴ Existují i spisy ve věcech, které musí být vyřizovány přednostně, nehledě na to, že došly soudu později, než jiné. Jedná se o případy, kde je právní zájem na jejich přednostním vyřízení. Zpravidla se jedná o některá nesporná řízení.

4.3.2.2 Ustanovení vyloučená z řízení před dovolacím soudem (§ 243b o.s.ř.)

Pro dovolací řízení platí přiměřeně ustanovení o řízení před soudem prvního stupně, není-li stanoveno jinak. Jde především o úpravu základních principů civilního řízení. (do pozn.: např. postavení účastníka řízení, procesní způsobilost, doručování, atp.) Existují však ustanovení, která nejsou pro řízení před dovolacím soudem použitelná. Jsou to procesní ustanovení, pro které v dovolacím řízení pro jeho specifický charakter není místo. (do pozn.: jedná se o ustanovení § 43, 92, 95 až 99 a 107a o.s.ř.) Především je v dovolání vyloučeno, aby byl účastník ve smyslu § 43 o.s.ř. vyzván k doplnění či opravě podání, které neobsahuje všechny náležitosti nebo které je nesrozumitelné nebo neurčité. Účastník je oprávněn doplnit dovolání, avšak pouze ve lhůtě k podání dovolání. Dále je vyloučeno měnit okruh účastníků, ať už formou přistoupení, či záměnou

¹³³ § 243c odst. 1 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.

¹³⁴ ČESKO. *Kancelářský řád Nejvyššího soudu* [online]. 2010 [cit. 2015-08-22]. Dostupné z [http://www.nsoud.cz/JudikaturaNS_new/ns_web.nsf/0/b3f4a3b376ec3f0ac1257712004325b8/\\$FILE/RS_kr2010.pdf](http://www.nsoud.cz/JudikaturaNS_new/ns_web.nsf/0/b3f4a3b376ec3f0ac1257712004325b8/$FILE/RS_kr2010.pdf)

účastníků. Právní nástupnictví formou univerzální sukcese však není vyloučeno; o univerzální sukcesi se jedná např. v případě, kdy dojde k zániku způsobilosti být účastníkem. (do pozn.: smrtí fyzické osoby či zánikem právnické osoby) Vyloučeno je pouze právní nástupnictví formou singulární sukcese, které je spojeno s převodem či přechodem práva nebo povinnosti. V dovolacím řízení není možné disponovat návrhem (žalobou), žaloba nelze změnit, ať už z jakýchkoli důvodů a v jakémkoli rozsahu. Žalobu nejde vzít zpět ani částečně. To však neplatí pro zpětvzetí a změnu dovolání (§ 243c o.s.ř.), jak již bylo pojednáno výše - v kapitole o podání dovolání. V dovolacím řízení není možné uplatnit nové, dosud neprojednávané nároky, ať už vzájemnou žalobou (§ 95 o.s.ř.) či námitkou započtení (§ 97 o.s.ř.). V dovolacím řízení dále není možné uzavřít soudní smír (§ 99 o.s.ř.).

4.4. ROZHODNUTÍ O DOVOLÁNÍ DOVOLACÍM SOUDEM

O dovolání rozhoduje zpravidla dovolací soud.

4.4.1. Odklad vykonatelnosti a právní moci rozhodnutí

Zákon¹³⁵ umožňuje dovolacímu soudu kdykoliv před rozhodnutím o dovolání i bez návrhu odložit vykonatelnost či právní moc rozhodnutí odvolacího soudu. Avšak je obvyklejší, že soud vykonatelnost či právní moc odkládá na návrh účastníka. Takový návrh musí obsahovat obecné náležitosti podání (§ 42 odst. 4), vylíčení důvodů, pro které má být vykonatelnost či právní moc odložena a formulaci požadavku odkladu. Účastník je povinen konkrétně vylíčit, v čem spatřuje újmu na svých právech. Smyslem tohoto ustanovení je zamezit vzniku nežádoucích důsledků plynoucích pro účastníka z pravomocnosti, a tedy i vykonatelnosti rozhodnutí odvolacího soudu. Možnost odkladu právní moci byla do zákona začleněna „dovolací“ novelou 404/2012 Sb., která tím reagovala na skutečnost, že vykonatelnost napadeného rozhodnutí lze odložit pouze u rozhodnutí, ve kterých se ukládá nějaká vynutitelná povinnost. U rozhodnutí, ve kterých jde například o výrok o určení práva či právního vztahu, rozhodnutí statusových či ukládajících prohlášení vůle, není z logiky věci možné vykonatelnost odložit, avšak i takováto rozhodnutí mohou podstatně zasáhnout do

¹³⁵ § 243 o.s.ř. zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.

práv účastníků řízení. Proto byla do právního řádu zavedena možnost odkladu právní moci takových rozhodnutí, avšak pouze za podmínky, že je dovolatel závažně ohrožen na svých právech a zároveň se odklad nedotkne práv jiné osoby, než účastníka řízení. Je-li odklad vykonatelnosti, či právní moci,¹³⁶ schválen, rozhoduje dovolací soud usnesením, proti kterému není přípustný žádný opravný prostředek. Odklad trvá do pravomocného skončení dovolacího řízení, pokud v usnesení není stanoveno jiné datum.¹³⁷ „*Tam, kde důvody pro odklad shledány nejsou, nevydává se žádné rozhodnutí, a to ani tehdy, je – li rozhodováno o návrhu účastníka. Ten se tedy takto o osudu svého návrhu vlastně ani nedozví, nevznese-li k dovolacímu soudu dotaz.*“¹³⁸ „*Rozhodnutím o odkladu však dovolací soud nikterak nepředjímá budoucí rozhodnutí o dovolání samotném.*“¹³⁹ Odklad je možný pouze v případě, že dovolání splňuje předepsané náležitosti, je přípustné a podané oprávněnou, která je zastoupena.

4.4.2. Rozhodnutí o dovolání

Rozhodnutím o dovolání je dovolací řízení zakončeno. Dovolací soud může o dovolání rozhodnout meritorně, pokud rozhoduje ve věci samé, a nemeritorně, pokud řízení končí jinak, než věcně. Meritorním rozhodnutím dovolacího soudu je zamítnutí, změna či zrušení napadeného rozhodnutí, nemeritorně soud rozhoduje, pokud návrh není způsobilý k projednání. V takovém případě dovolání odmítne, či zastaví. Pro rozhodnutí dovolacího soudu je rozhodující stav v době vydání napadeného rozhodnutí odvolacího soudu. V následujících odstavcích je rozebráno, kdy jednotlivé případy rozhodnutí mohou nastat.

4.2.2.1 Odmítnutí (do pozn.: § 243 c o.s.ř.)

Z hlediska procesního (co do způsobu rozhodování) a také z hlediska konzistence občanského soudního řádu je zajímavé, že obecně je odmítnutí návrhu výrazem toho, že návrh není způsobilý k projednání – např. pro

¹³⁶ Nelze odložit kumulativně vykonatelnost a právní moc zároveň.

¹³⁷ Svoboda, K., Smolík, P., Levý, J., Šinová, R. a kol: *Občanský soudní řád. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, 1422 s., str. 765.

¹³⁸ HAVLÍČEK, Karel, ed. a kol. *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář podle stavu k 1.1.2015, kniha 4*. Vydání 1. Praha: Havlíček Brain Team, 2015 ISBN 978-80-87109-51-6, str. 199.

¹³⁹ Tamtéž.

přetrvávající esenciální vady, které brání, aby se jím soud dále zabýval, projednával jej, rozhodoval o něm, zatímco zamítnutí návrhu na zahájení řízení¹⁴⁰ je zákonem spojováno s meritorním řešením věci.¹⁴¹ Toto platí standardně i v případě dovolání, kde jsou nedostatky jako nepřípustnost, opožděnost či podání neoprávněnou osobou důvodem k odmítnutí dovolání, jelikož je zbytečné a procesně neekonomické, aby se soud takovým podáním zabýval, a zamítnutí dovolání je spojováno se závěrem, že rozhodnutí odvolacího soudu je správné. Je proto překvapivé (a potvrzující nekonzistentnost občanského soudního řádu i po tolika novelách, které byly provedeny), že při jednání o žalobě na obnovu řízení a žalobě pro zmatečnost se řízení pro zjevné vady zamítá, nikoliv odmítá.

Nejvyšší soud dovolání usnesením odmítne v případech, kdy:

- dovolání nesplňuje podmínky přípustnosti;
- trpí vadami,¹⁴² jež nebyly ve lhůtě k tomu určené (§ 241b odst. 3 o.s.ř.) odstraněny a pro něž nelze v dovolacím řízení pokračovat;
- podala-li je osoba, jež k tomu není oprávněna;
- dovolání bylo podáno opožděně, ovšem soud prvního stupně v tomto smyslu nerozhodl.

Dovolací novela provedená zákonem č. 404/2012 Sb., kterou se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, založila novinku, kterou je šestiměsíční lhůta, v níž musí dovolací soud o odmítnutí dovolání rozhodnout. Lhůta běží ode dne předložení spisu dovolacímu soudu soudem prvního stupně.

„Nová právní úprava v tomto směru ovšem přinesla i jistou pochybnost. Je sporné, zda takto běží a uplyne lhůta, nebyla-li věc předložena [soudem prvního stupně] řádně, nebo zda se v takovém případě běh počítá teprve ode dne, kdy po vrácení spisu předloží soud prvního stupně po nápravě nedostatků věc

¹⁴⁰ Např. žaloby, ale i předběžného opatření, odvolání a dovolání.

¹⁴¹ HAVLÍČEK, Karel, ed. a kol. *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář podle stavu k 1.1.2015, kniha 4*. Vydání 1. Praha: Havlíček Brain Team, 2015 ISBN 978-80-87109-51-6, str. 160.

¹⁴² V případě, kdy dovolání nesplňuje obecné či zvláštní náležitosti dovolání podle ustanovení § 241a o.s.ř.

opětovně.¹⁴³ Ze zákona však výslovně nevyplývá ani důsledek případného nedodržení této šestiměsíční lhůty.

Novela č. 404/2012 Sb. založila požadavek jednomyslnosti všech členů senátu, kterému byla věc přidělena, pokud má být dovolání odmítnuto pro nepřípustnost ve smyslu ustanovení § 237 o.s.ř. Tento požadavek dle mého mínění vnáší do řízení o dovolání větší právní jistotu a důvěru v soudní rozhodnutí. Jediné úskalí plynoucí z tohoto nového ustanovení je, že v zákoně není řečeno, jak se tato jednomyslnost – obvykle zjistitelná pouze z protokolu o hlasování – deklaruje v rozhodnutí samotném.

4.2.2.2 Zamítnutí

Splňuje-li dovolání veškeré podmínky přípustnosti a další obligatorní náležitosti, přistoupí dovolací soud k meritornímu rozhodnutí o dovolání. Shledá-li dovolací soud rozhodnutí odvolacího soudu věcně správným z hlediska vymezení dovolacího důvodu, dovolání zamítne.¹⁴⁴

4.2.2.3 Změna rozhodnutí

Nejvýraznější změnou provedenou novelou č. 404/2012 Sb. je oprávnění dovolacího soudu změnit napadené rozhodnutí. Předpokladem změny (revize) rozhodnutí odvolacího soudu soudem dovolacím je podmíněna v § 243d písm. b) o. s. ř. vedle předpokladu nesprávnosti rozhodnutí odvolacího soudu i tím, že dosavadní výsledky řízení ukazují, že je možné o věci rozhodnout. Nejvyššímu soudu se tak otevírá možnost změny nesprávného rozhodnutí odvolacího soudu v případech, kde není pochyb o „nezměnitelnosti“ skutkového stavu věci, tj. v případech, kdy nové skutečnosti nebo důkazy nemohou mít vliv na právní posouzení věci. Z toho vyplývá, že *„tam, kde je právní otázka posouzena čistě natolik, že jde o pověstné „bud’ – anebo“, je jistě racionální, aby dovolací soud mohl rozhodnout sám a nevracel věc k dalšímu řízení soudům nižších stupňů, aby*

¹⁴³ HAVLÍČEK, Karel, ed. a kol. *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář podle stavu k 1.1.2015, kniha 4*. Vydání 1. Praha: Havlíček Brain Team, 2015 ISBN 978-80-87109-51-6, str. 204.

¹⁴⁴ Oproti tomu pokud odvolací soud rozhodne o správnosti rozhodnutí soudu prvního stupně, napadené rozhodnutí potvrdí.

jen „přetlumočily“ závazný právní názor účastníkům.“¹⁴⁵ (cit. Soud.kom. Vojtek, str. 205) Nespornou výhodou oproti zrušujícímu rozhodnutí je, že měnícím rozhodnutím dovolacího soudu se řízení končí, kdežto po zrušujícím výroku často následuje další série opravných prostředků.¹⁴⁶

4.2.2.4 Zrušení rozhodnutí¹⁴⁷

Dovolací soud rozhodnutí zruší v případě, kdy nejsou podmínky pro zastavení dovolacího řízení, odmítnutí dovolání, zamítnutí dovolání nebo pro změnu rozhodnutí odvolacího soudu. Učiní tak v rozsahu, v němž je dovolání dotčeno a k němuž se nesprávnost vztahuje. Současně se zrušením rozhodnutí se logicky zrušují i na něm závislé výroky. Věc se vrátí k dalšímu řízení buďto soudu odvolacímu, nebo dokonce soudu I. stupně, pokud se důvody zrušení uplatnily i ve vztahu k jeho rozhodnutí. Tento soud je vázán právním názorem dovolacího soudu. Zruší-li dovolací soud rozhodnutí odvolacího soudu proto, že nebyl dodržen závazný právní názor¹⁴⁸ nebo že v řízení došlo k jiným závažným vadám, může nařídit, aby v dalším řízení věc projednal a rozhodl jiný senát odvolacího soudu, či přikázat věc k dalšímu řízení odlišnému odvolacímu soudu. Obdobné platí i pro rozhodnutí soudu I. stupně, jemuž se věc vrací k dalšímu řízení.

4.2.2.5 Zastavení¹⁴⁹

Důvodem k zastavení dovolacího řízení je úplné zpětvzetí dovolání, nezastoupení dovolatele v řízení o dovolání kvalifikovaným zástupcem dle § 241 a nezaplacení soudního poplatku. Nezastoupení dovolatele a nezaplacení soudního poplatku jsou vady zhojitelné. Až když ve stanovené lhůtě nejsou odstraněny, stávají se vadami nezhojitelnými a řízení je možné zastavit. O zastavení řízení soud rozhoduje usnesením.

¹⁴⁵ HAVLÍČEK, Karel, ed. a kol. *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář podle stavu k 1.1.2015, kniha 4*. Vydání 1. Praha: Havlíček Brain Team, 2015 ISBN 978-80-87109-51-6, str. 205.

¹⁴⁶ Tamtéž

¹⁴⁷ § 243 e zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁴⁸ § 243 g zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁴⁹ § 243 c odst. 3 a § 243 e odst. 4 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.

Dovolací soud může dále zastavit řízení i poté, co zrušil rozhodnutí odvolacího soudu, případně i rozhodnutí soudu prvního stupně, pokud byly zjištěny zmatečnostní vady spočívající v tom, že:

- bylo rozhodnuto ve věci, jež nenáleží do pravomoci soudů;
- ten, kdo v řízení vystupoval jako účastník, neměl způsobilost být účastníkem;
- nebyl podán návrh na zahájení řízení, ač ho dle zákona bylo třeba;
- v téže věci bylo již dříve zahájeno řízení;
- v téže věci již bylo dříve pravomocně rozhodnuto.

Tyto nedostatky podmínek řízení neumožňují jeho další pokračování, proto dovolací soud odkládá navzdory tomu vydaná rozhodnutí soudů obou stupňů a sám řízení zastaví. V případě, kdy šlo o věc, která nenáleží do pravomoci soudů, dovolací soud k výroku o zastavení připojí i výrok o postoupení věci orgánu, který je k projednání příslušný.

O zastavení dovolacího řízení, o odmítnutí dovolání, které bylo podáno opožděně, které bylo podáno někým, kdo k dovolání není oprávněn, nebo které nebylo řádně doplněno nebo opraveno a v dovolacím řízení pro tento nedostatek nelze v řízení pokračovat, může rozhodnout předseda senátu nebo pověřený člen senátu.

V odůvodnění usnesení, jímž bylo dovolání odmítnuto nebo jímž bylo zastaveno dovolací řízení, dovolací soud pouze **stručně** uvede, proč je dovolání shledáno opožděným, nepřijatelným, anebo trpícím vadami, jež brání v pokračování řízení, nebo proč muselo být dovolací řízení zastaveno.

4.5. NÁKLADY ŘÍZENÍ

Dovolací soud je oprávněn rozhodovat o náhradě nákladů řízení.

Obecná úprava nákladů řízení je upravena v hlavě III. občanského soudního řádu.¹⁵⁰ Tato obecná úprava se vztahuje i na dovolací řízení.

¹⁵⁰ §137 – 151a zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.

Pokud Nejvyšší soud v dovolacím řízení rozhodne meritorně o změně rozhodnutí, kterou se řízení končí, rozhodne souhrnně i o všech nákladech řízení před soudy nižších stupňů spolu s náklady řízení dovolacího. V případě zrušení rozhodnutí odvolacího soudu či rozhodnutí soudu prvního stupně, jemuž byla věc vrácena nebo postoupena k dalšímu řízení, rozhoduje o náhradě nákladů řízení včetně nákladů za dovolací fázi řízení až soud v novém rozhodnutí o věci, jímž se řízení končí.

Při zamítavém, odmítavém, či zastavovacím výroku se rozhoduje pouze o nákladech řízení dovolacího.

Bylo- li dovolání odmítnuto nebo bylo- li dovolací řízení zastaveno, nemusí být rozhodnutí o náhradě nákladů řízení odůvodněno.

5. KOMPARACE ČESKÉ PRÁVNÍ ÚPRAVY DOVOLÁNÍ S FRANCOUZSKOU PRÁVNÍ ÚPRAVOU

Roku 1935 uvedl Dr. Bulín, že: „*Společně našemu dovolání a francouzské kasační stížnosti je vlastně jen to, že jde o opravné prostředky v hierarchii právních pomůcek poslední, protože o nich rozhoduje soud nejvyšší. Příbuznost obou těchto opravných prostředků jeví se ještě v tom, že na základě nich rozhoduje nejvyšší soud toliko o otázkách právních na podkladě skutkového stavu, zjištěného v nižších stolicích. Jinak se však konstrukce obou rozcházejí už v základních předpokladech.*“¹⁵¹ Dnes už to není úplně pravda. Civilní předpisy obou zemí se mnohokrát změnily a v mnohém se přiblížily. Avšak stále je mezi českou a francouzskou úpravou tohoto opravného prostředku spousta rozdílů. Cílem této kapitoly není zevrubné srovnání obou právních systémů, nýbrž pouze poukázání na základní principy francouzské právní úpravy kasační stížnosti, které dopomůže ke komplexnějšímu pochopení české úpravy dovolání a inspiruje k zamyšlení nad oběma právními úpravami.

Francouzská kasační stížnost¹⁵² se, stejně jako české dovolání, řadí mezi mimořádné opravné prostředky. Funkčně příslušný k řešení kasační stížnosti ve věci samé je kasační soud (Cour de cassation, obdoba Nejvyššího soudu ČR). Kasační soud se sídlem v Justičním paláci v Paříži (Palais de Justice) je jedním z vrcholných soudních orgánů země. Je to jediný funkčně příslušný soudní orgán pravomocný k rozhodování kasační stížnosti v civilním procesním právu.¹⁵³

Kasační soud se vnitřně člení na šest komor, z toho jednu trestní a pět civilních – komoru obchodněprávní, pracovněprávní, rodinněprávní, komoru specializovanou na právo sociálního zabezpečení a komoru specializovanou na právo stavební a nájemní. Vzhledem k velikosti země a nápadu podání kasační stížnosti je toto třízení na specializované komory logické a rozumné.

Nejvyšší soud České republiky se dělí na dvě kolegia, Trestní kolegium a Občanskoprávní a obchodní kolegium. Občanskoprávní a obchodní kolegium se

¹⁵¹ BULÍN, Hynek. *Dovolání podle práva československého, německého a francouzského*. Praha: Orbis Praha, 1935, str. 347.

¹⁵² „Purvoi en cassation“, obdoba dovolání.

¹⁵³ Druhou funkčně příslušnou institucí řazenou do soudní soustavy Francie je Státní rada (Conseil d'État), která je oprávněna rozhodovat o kasační stížnosti ve věcech správních. Je tedy možné ji přirovnat k Nejvyššímu správnímu soudu ČR.

vnitřně člení na soudní oddělení, která se dále dělí na specializované a nespécializované senáty vytvořené dle rozvrhu práce.

Náplní přezkumné činnosti kasačního soudu je normativní a disciplinární kontrola. Kasační soud má za úkol sjednocovat soudní judikaturu, interpretovat zákony tak, aby nevznikaly nejasnosti v jejich výkladu mezi soudy nižších instancí a vyplňovat tak svým výkladem mezery v právu (tzv. normativní kontrola). Dále kontroluje soudní činnost soudců nižších soudních instancí, aby správně a přesně aplikovali právo, vyvarovali se jeho nesprávné interpretace a dalších vad řízení (tzv. kontrola disciplinární).

Kasační stížnost je přípustná proti všem pravomocným rozhodnutím ve věci samé vydaným v poslední instanci.¹⁵⁴ Žádné další podmínky objektivní přípustnosti nejsou ve francouzském CPC stanoveny.

Stejně jako v České republice je i francouzská soudní soustava dvojinstanční. Nemůžeme tedy chápat kasační soud jako třetí instanci. Je tomu tak proto, že kasační soud není soudem pravomocným k přerozhodování věci, nýbrž je – stejně jako Nejvyšší soud – instancí přezkumnou. Forma soudního řízení je v zásadě písemná.

Lhůta pro podání kasační stížnosti se liší pro stěžovatele z Francie, kde činí 2 měsíce, pro stěžovatele ze zámořských území činí 3 měsíce a pro stěžovatele, který návrh podává ze zahraničí je dovolací lhůta dokonce 4 měsíce. Tato obecná lhůta slouží k pouhému soudnímu deklarování, že stěžovatel má zájem o přezkum vydaného rozhodnutí. Poté má další 4 měsíce na podání tzv. „mémoire ampliatif“, ve kterém odborně vylíčí rozhodující skutečnosti, dovolací důvody a jejich odůvodnění, vyjádří se k tomu, v čem shledává nutnost kasační stížnosti a navrhne, jak má soud o věci rozhodnout. I ve Francii platí (s výjimkami) povinné zastoupení stěžovatele v řízení. Druhá strana má možnost se do dvou měsíců ke stížnosti vyjádřit, či podat vedlejší kasační stížnost (tzv. le

¹⁵⁴ § 605 Code de procédure civile, dále jen CPC -> Art. 605 du CPC.: „*Le pourvoi en cassation n'est ouvert à l'encontre de jugements rendus en dernier ressort.*“

pourvoi en cassation incident).¹⁵⁵ „Ještě než dojde k projednání samotné kasační stížnosti, kasační soud rozhodne o její přípustnosti v tzv. řízení o nepřípustnosti kasační stížnosti (*procédure de non-admission*).“¹⁵⁶ Pokud bude stížnost shledána přípustnou, soud přistoupí k jejímu rozhodnutí. Může o věci sám rozhodnout, nebo věc vrátit k novému rozhodnutí soudu nižšího stupně.

Je zajímavé, že kasační soud připouští prolomení závaznosti svého právního názoru pro nižší soudní instanci, které může být věc vrácena k novému rozhodnutí. I když totiž kasační soud rozhodne o závazně o věci, soud nižšího stupně může opětovně rozhodnout v rozporu s právním názorem kasačního soudu. Kasační soud buď své předchozí rozhodnutí potvrdí a poté se již musí rebelující soud právnímu názoru podřídít, nebo svoje rozhodnutí změni, čímž se odchýlí od své konstantní judikatury. Zjednodušeně řečeno, kasační soud takto dostává od soudů nižších instancí návrhy na změnu a vývoj judikatury.

Kasační soud z důvodu velmi otevřeného vymezení přípustnosti stížnosti čelí obrovskému nápadu věcí. Je pravděpodobné, že se v blízké době chystá velká reforma přípustnosti francouzské kasační stížnosti, která by měla snížit nápad žádostí o přezkum. Tato změna je nutná především proto, že stále větší nápad věcí negativně ovlivňuje judikaturu vytvářenou kasačním soudem. Ta se stává nejasnou a nepřehlednou.¹⁵⁷

¹⁵⁵ COUR DE CASSATION, *Droit et pratique de la cassation en matière civile* - édité par la Cour de Cassation, 2012, 3e édition, LexisNexis, Paris, ISBN: 978-2-7110-1289-3

¹⁵⁶ ZAHRADNÍKOVÁ, Radka. Dovolací řízení po novele občanského soudního řádu ve světle slovenské, německé a francouzské právní úpravy. *Časopis Obchodní Právo*. 2013, (1): s. 20. ISSN 1210-8278.

¹⁵⁷ JOBARD-BACHELLIER, BACHELLIER, X., BUK LAMENT, J., *La technique de cassation: pourvois et arrêts en matière civile*, 2013, 8e édition, Dalloz, Paris, ISBN: 978-2-247-12759-7

6. KOMPARACE ČESKÉ A SLOVENSKÉ PRÁVNÍ ÚPRAVY DOVOLÁNÍ

6.1. Úvod

Jelikož Česká a Slovenská republika vychází ze shodného historického základu, je namístě v krátkosti pojednat v této části práce i o současné slovenské právní úpravě dovolání. Slovenská právní úprava prošla, stejně jako úprava česká, mnoha novelizacemi, a jelikož obě země stále používají tentýž zákon (zák. š. 99/1963 Sb./Zb.) upravující civilní proces, není divu, že jsou si tyto právní úpravy v mnohém podobné. Proto se v této kapitole zaměřím pouze na základní právní úpravu a pojednám o nejvýraznějších odlišnostech slovenského institutu. V následujících odstavcích je pojednáno o nejvýraznějších odlišnostech slovenské právní úpravy oproti úpravě české.

6.2. Právní úprava dovolání v SR

Dovolání je jakožto mimořádný opravný prostředek zakotven v zákoně č. 99/1963 Zb., občiansky súdny poriadok (dále jen „o. s. p.“). O dovolání je funkčně příslušný rozhodovat Nejvyšší soud Slovenské republiky. Dovolání se podává do jednoho měsíce od právní moci rozhodnutí odvolacího soudu u soudu, který rozhodoval v prvním stupni řízení.¹⁵⁸ Zmeškání a zachování lhůty se posuzuje stejně jako v české právní úpravě. Kdykoliv před rozhodnutím o dovolání může soud odložit vykonatelnost (nikoliv však právní moc) napadeného rozhodnutí.

Občiansky súdny poriadok v ustanovení § 237 vymezuje objektivní přípustnost dovolání. Přípustnost slovenského dovolání naprosto koresponduje s českou přípustností žaloby pro zmatečnost, která je zakotvena v § 229 o. s. ř.¹⁵⁹ Slovenské dovolání je tedy možné podat ve všech případech, kdy se v řízení vyskytly zmatečnostní vady. Jak dokládá rozsáhlá judikatura Nejvyššího soudu Slovenské republiky (dále jen „NS SR“), pokud bylo řízení a rozhodnutí odvolacího soudu postiženo jednou z vad uvedených v ustanovení § 237 o. s. p., je tím automaticky založena přípustnost dovolání, a to i v případech, kdy zákon

¹⁵⁸ § 240 odst. 1 zákona č. 99/1963 Zb., občiansky súdny poriadok.

¹⁵⁹ Žaloba pro zmatečnost se jako taková v o. s. p. nevyskytuje.

dovolání vylučuje z dovolacího přezkumu.¹⁶⁰ Ke zmatečnostním vadám řízení přihlíží soud *ex offico*.¹⁶¹ Zákon vylučuje dovolání na základě zmatečnostních vad řízení v exekučním řízení, který je upraven zvláštním právním předpisem.

Speciální úpravu přípustnosti dovolání obsahuje ustanovení § 238 a 239 o. s. p. Právní úprava obsažená v těchto dvou ustanoveních víceméně koresponduje s úpravou přípustnosti českého dovolání, zejména s úpravou, která byla účinná do 31. prosince 2012. Podle těchto ustanovení je dovolání přípustné:

- proti pravomocnému měnicímu rozhodnutí odvolacího soudu (tzv. diformita rozhodnutí)¹⁶²
- proti rozhodnutí odvolacího soudu, ve kterém se odvolací soud odchýlil od právního názoru Nejvyššího soudu
- proti rozhodnutí¹⁶³ odvolacího soudu, který potvrdil rozsudek soudu prvního stupně, pokud odvolací soud ve výroku potvrzujícího rozhodnutí vyslovil, že je dovolání přípustné, jelikož jde o po právní stránce zásadního významu
- proti usnesení odvolacího soudu, jestliže odvolací soud rozhodoval ve věci postoupení návrhu Soudnímu dvoru EU na zaujetí stanoviska
- proti usnesení odvolacího soudu, jestliže jde o přiznání či nepřiznání účinků cizímu rozhodnutí na území Slovenské republiky.

Dovolání podle těchto ustanovení není přípustné ve věcech upravených zákonem o rodině, s výjimkou rozsudku o omezení anebo zbavení rodičovských práv a povinností, anebo pozastavení jejich výkonu, o přiznání rodičovských práv a povinností neploletému rodiči dítěte, o určení rodičovství, popření rodičovství anebo o osvojení. (§ 238 odst. 4 o. s. p.) Dovolání není přípustné ani ve věcech bagatelních, které jsou určeny výší desetinásobku minimální mzdy v obchodních věcech a trojnásobkem minimální mzdy ve věcech ostatních. (§ 238 odst. 5 o. s. p.) Dovolání není přípustné ani proti rozhodnutí odvolacího soudu, kterým bylo

¹⁶⁰ K tomu např. Rozsudek Nejvyššího soudu Slovenské republiky ze dne 1. 5. 1998, sp. zn. 4 Cdo 13/98.

¹⁶¹ ŠTEVČEK, Marek. *Civilné právo procesné*. 2. zmen. a dopl. vyd. Bratislava: Paneurópska vysoká škola, 2013, 752 s. ISBN 978-808-9447-961.

¹⁶² Rozsudek § 238 odst. 1, usnesení - § 239 odst. 1 a) zákona č. 99/1963 Zb., občiansky súdny poriadok.

¹⁶³ Rozsudek § 238 odst. 3, usnesení § 239 odst. 2a zákona č. 99/1963 Zb., občiansky súdny poriadok.

odmítnuto odvolání proti rozhodnutí soudu prvního stupně o zamítnutí návrhu na přerušení řízení podle § 109 odst. 1 písm. c) o. s. p.

Slovenské dovolání může být podáno pouze z důvodů, které jsou taxativně vymezeny v § 241 odst. 2 o. s. p. Dovolacími důvody jsou:

- zmatečnostní vady uvedené v § 237 odst. 1 o. s. p.;
- řízení bylo postiženo jinou vadou, která měla za následek nesprávné rozhodnutí ve věci;
- rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci.

6.3. Právní úprava mimořádného dovolání v SR

OSP zná ještě další typ dovolání, kterým je mimořádné dovolání.

Mimořádné dovolání je oprávněn podat pouze generální prokurátor. Může tak učinit na základě návrhu, ale i bez návrhu ve věcech, ve kterých je dle § 35 odst. 1 a 2 oprávněn podat sám návrh na zahájení řízení či v případech, kdy je mu povoleno vstoupit do již započatého řízení. Návrh na podání mimořádného dovolání může dát účastník řízení, osoba dotčená rozhodnutím soudu anebo osoba poškozená rozhodnutím soudu. Pokud generální prokurátor shledá, že jsou kumulativně splněny níže uvedené podmínky přípustnosti, podá proti takovému rozhodnutí soudu mimořádné dovolání. Mimořádné dovolání je možné podat, pokud:

- byl rozhodnutím porušen zákon;
- to vyžaduje ochrana práv a zákonem chráněné zájmy fyzických či právnických osob anebo státu;
- tuto ochranu není možné dosáhnout jinými právními prostředky.

Mimořádné dovolání se podává u dovolacího soudu do jednoho roku od pravomocného rozhodnutí soudu. V podání musí být krom obecných náležitostí uvedeno, proti kterému rozhodnutí směřuje a v jakém rozsahu a z jakých důvodů se toto rozhodnutí napadá. V případě, že generální prokurátor zjistí, že hrozí značná hospodářská újma anebo jiný neodstranitelný následek, může podat mimořádné dovolání i bez uvedení důvodů. Důvody však musí doplnit do 60 dnů

od doručení mimořádného dovolání dovolacímu soudu. Generální prokurátor může navrhnout i odklad vykonatelnosti napadeného rozhodnutí.

Generální prokurátor není vázán rozsahem návrhu v takových případech, kdy dle § 242 odst. 2 o. s. p. není ani dovolací soud vázán rozsahem dovolacích návrhů.

Mimořádným dovoláním je možné napadnout plnomocné rozhodnutí soudu, pokud v řízení došlo ke zmatečným vadám či jiným vadám, které měly za následek nesprávné rozhodnutí ve věci anebo pokud rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení. Mimořádné dovolání není možné podat proti rozhodnutím soudu ve věcech upravených zákonem o rodině, s výjimkou rozsudku o omezení anebo zbavení rodičovských práv a povinností, anebo pozastavení jejich výkonu, o přiznání rodičovských práv a povinností neplnoletému rodiči dítěte, o určení rodičovství, popření rodičovství anebo o osvojení. Dále není toto dovolání přípustné proti rozhodnutí soudu, kterým bylo rozhodnuto o podmínkách řízení, zastavení anebo přerušování řízení, anebo proti rozhodnutí upravujícímu vedení řízení. Mimořádné dovolání není možné podat proti rozhodnutí o dovolání či mimořádném dovolání.

Rozhodnutí o mimořádném dovolání se doručuje účastníkům řízení i generálnímu prokurátorovi.

7. ZÁVĚR

Právní úprava institutu dovolání v občanském soudním řízení je velmi významným institutem pevně zakotveným v českém právním systému. S institutem dovolání se advokáti při výkonu své profese setkávají velice často, proto je více než nutné mu velice dobře rozumět.

Záměrem této práce bylo hlouběji porozumět aktuální právní úpravě dovolání a tuto právní úpravu rozebrat. Při zkoumání právní úpravy dovolání jsem se soustředila zejména na pochopení novinek zakotvených v právní úpravě skrze nejnovější judikaturu Nejvyššího soudu, která dopodrobna objasňuje některá komplikovanější zákonná ustanovení a vnáší světlo do celé problematiky. Po změnách včleněných do zákonné úpravy dovolání v občanském soudním řádu se objevily i zcela nové a převratné judikáty, které budou možná do budoucna ovlivňovat další novelizační tendence civilního práva procesního a zejména právní úpravy dovolání. Nejzajímavější judikáty uvádím k příslušným ustanovením vždy v poznámce pod čarou.

Při komplexním studiu právní úpravy i judikatury k dovolání jsem zjistila, že ačkoliv je účastník v řízení povinně zastoupen advokátem, je stále vysoký počet odmítnutých dovolání. Dovolání jsou odmítána především proto, že kvalifikovaní právní zástupci ani po novele dovolacích důvodů, která vymezení důvodů výrazně zjednodušila, nejsou schopni správně tyto důvody vymezit a často si též špatně vykládají, či možná záměrně překrucují, podmínky přípustnosti dovolání. Je s podivem, že nejvíce problematické ustanovení přípustnosti dovolání, které je nejčastěji nepochopeno či dezinterpretováno, je ustanovení o tom, že dovolací soud má vyřešenou právní otázku posoudit jinak. Nejčastěji je tato podmínka přípustnosti vykládána nesmyslně tak, že dovolací soud má vyřešit jinak právní otázku, kterou ve druhém stupni řízení vyřešil soud odvolací. Není reflektováno, že dle všech dostupných komentovaných znění k zákonu i dle mnohých usnesení Nejvyššího soudu se jedná o případ, kdy je dána možnost Nejvyššímu soudu reagovat na vývoj právní argumentace a přistoupit ke změně vlastní ustálené judikatury.

Novelizovanou právní úpravu považuji za velice podařenou, jelikož dle mého názoru posunula právní úpravu dovolání mezi nejlepší a nejmodernější, které můžeme v Evropě nalézt. Mám za to, že v některých aspektech dokonce předběhla právní úpravy zemí, které jsou vzorem pro mnoho jiných právních řádů. I když je jisté, že nová právní úprava dovolání v některých ohledech stále potřebuje upravit a vycizelovat, nejedná se o nijak zásadní změny, které by její kvalitu výrazným způsobem snižovaly.

RESUME

Legal regulations regarding the appellate review in civic legal proceedings is a significant institute that is firmly grounded in Czech legal system. Advocate lawyers come in contact with it very often, therefore it is imperative to understand it in every detail. The focus of this thesis is to research and analyse this legal procedure. In my work I focused mainly to understand the recent development in this area. I researched the latest rulings of the Supreme Court and found out that it clarifies some more complex legal regulations regarding appellate review and sheds some light into this complex problem. After the changes in legal regulations of appellate review in the civic legal proceedings, some new, groundbreaking rulings appeared. Those might have a significant influence for further novelization tendencies of the civic proceedings and appellate review. I have found many interesting rulings that are part of my analysis.

When analysing both legal regulations and court rulings, I've found that although being represented by a lawyer in the appellate review is compulsory for the appellant, there is a significant number of rejected appeals. Appellate reviews are rejected mainly because the lawyers tend to misunderstand the procedure, it seems they lack deep understanding of it. It is surprising that the most common reason for rejection of an appellate review is the legal grounds for it. Many lawyers seem to think that the appellate review has the legal power to overrule the particular court ruling. The most often misinterpretation is that the appellate court should be able to overrule a legal problem that has been solved by the court of the second instance. They do not reflect that according to all available law commentaries as well as many Supreme Court rulings, appellate review is a means for the Supreme Court to react to the development of legal practice and a way to change it.

The novelisation of the appellate review system is very good, as it changed toward current trends in the most developed legal systems in Europe. In some ways it is probably even better that legal regulations in countries that are usually taken as an example for other legal systems. Although it is obvious the legal regulations for appellate review still needs some changes for the better, those

are not significant and are not reducing the quality of current appellate review system.

POUŽITÁ LITERATURA

Právní předpisy

§ 42 odst. 4 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.

§ 138 odst. 1 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.

§ 174 odst. 2 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.

§ 174a odst. 2 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.

§ 175 odst. 1 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.

§ 228 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.

§ 231, odst. 2 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.

§ 232 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.

§ 233 odst. 2 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.

§ 235 odst. 2 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.

§ 235b zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.

§ 237 odst. 1 písm. a-c zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění do 31. prosince 2012

§ 240 odst. 1 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.

§ 241b odst. 3 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.

§ 241 odst. 2 a 3 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.

§ 242 odst. 2 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.

Důvodová zpráva k zákonu č. 238/1995 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.

Důvodová zpráva k zákonu č. 30/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

Nález Ústavního soudu ze dne 21. února 2012 sp. zn. Pl. ÚS 29/11 ve věci návrhu na zrušení § 237 odst. 1 písm. c) zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.

Nařízení EU č. 1896/2006, čl. 12 odst. 3 písm. b)

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky
Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních

Zákon č. 113/1895 ř. z., o soudním řízení v občanských rozepřích právních (civilní řád soudní) ve znění předpisů jej měnících

Zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích

Zákon č. 99/1963 Zb., občiansky súdny poriadok

Články

JÁNOŠÍKOVÁ, Petra., Vilém KNOLL. Kodifikace a vývoj občanského práva procesního v 18. a 19. století. In *Rakousko-uherské vyrovnání 1867 a jeho státoprávní důsledky v českých zemích a na Slovensku*. Ostrava: KEY Publishing, 2007. s. 100-107. ISBN: 978-80-87071-48-9

PAVLIŠ, T. a J. DEDUCH. Ohlédnutí po roce účinnosti nové právní úpravy civilního dovolání. In *Právní rozhledy*. 2014(5): str. 153.

ZAHRADNÍKOVÁ, Radka. Dovolací řízení po novele občanského soudního řádu ve světle slovenské, německé a francouzské právní úpravy. In *Časopis Obchodní Právo*. 2013, (1): s. 20. ISSN 1210-8278.

Online zdroje

ČESKO. *Jednací řád Nejvyššího soudu ČR* [online]. Brno, 2003, [http://www.nsoud.cz/JudikaturaNS_new/ns_web.nsf/0/b3f4a3b376ec3f0ac1257712004325b8/\\$FILE/RS_jr2002.p](http://www.nsoud.cz/JudikaturaNS_new/ns_web.nsf/0/b3f4a3b376ec3f0ac1257712004325b8/$FILE/RS_jr2002.p) [cit. 2015-08-25].

ČESKO. *Kancelářský řád Nejvyššího soudu* [online]. 2010 [cit. 2015-08-22]. Dostupné z: [http://www.nsoud.cz/JudikaturaNS_new/ns_web.nsf/0/b3f4a3b376ec3f0ac1257712004325b8/\\$FILE/RS_kr2010.pdf](http://www.nsoud.cz/JudikaturaNS_new/ns_web.nsf/0/b3f4a3b376ec3f0ac1257712004325b8/$FILE/RS_kr2010.pdf)

Diplomové práce

ADAMCOVÁ, Lucie. *Dovolání v civilním soudním řízení*. Plzeň, 2013. Diplomová práce. Západočeská univerzita v Plzni. Vedoucí práce JUDr. Miloslav Ungr.

Knihy

BUREŠ, Jaroslav a DRÁPAL, Ljubomír. *Dovolání podle občanského soudního řádu*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 1994. XII, 132 s. Právo a hospodářství. ISBN 80-7049-087-X.

BALAJKA, Bohuš. *Přehledné dějiny literatury: [do devadesátých let 19. století]*. Vyd. 5., Ve Fortuně 3. Praha: Fortuna, 2000, 239 s. ISBN 80-716-8717-0.

BALAJKA, Bohuš, Emil CHAROUS a Ladislav SOLDÁN. *Přehledné dějiny literatury*. Vyd. 3., Ve Fortuně 2. Praha: Fortuna, 1997, 198 s. ISBN 80-716-8501-1.

BULÍN, Hynek. *Dovolání podle práva československého, německého a francouzského*. Praha: Orbis Praha, 1935

COUR DE CASSATION, *Droit et pratique de la cassation en matière civile* - édité par la Cour de Cassation, 2012, 3e édition, LexisNexis, Paris, ISBN: 978-2-7110-1289-3

FASCHING, Hans W. *Lehrbuch des österreichischen Zivilprozessrechts: Lehr- und Handbuch für Studium und Praxis*. 2. Auflage. Wien: Manzsche Verlags- und Universitätsbuchhandlung, 1990. ISBN 3214046969.

GEŠKOVÁ, Katarína. *Dovolanie v civilnom procese*. Vyd. 1. V Prahe: C.H. Beck, 2010. xiii, 237 s. Beckova edícia právne inštitúty. ISBN 978-80-7400-166-6.

HAVLÍČEK, Karel, ed. a kol. *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář podle stavu k 1.1.2015, kniha 4*. Vydání 1. Praha: Havlíček Brain Team, 2015 ISBN 978-80-87109-51-6.

JOBARD-BACHELLIER, BACHELLIER, X., BUK LAMENT, J., *La technique de cassation: pourvois et arrêts en matière civile*, 2013, 8e édition, Dalloz, Paris, ISBN: 978-2-247-12759-7

MUCHLINSKI, Peter, Federico ORTINO a Christoph SCHREUER. *The Oxford handbook of international investment law*. 1st pub. Oxford: Oxford University Press, 2008, lxxv, 1282 s. ISBN 978-019-9231-386.

SOLDÁN, Ladislav, Emil CHAROUS. *Přehledné dějiny literatury*. 1. vyd. Praha: SPN, 1997, 303 s. ISBN 80-859-3748-4.

SOLDÁN, Ladislav et al. *Přehledné dějiny literatury. III, Dějiny české a světové literatury od roku 1945 do současnosti*. 1. vyd. Praha: SPN, 1997. 303 s. ISBN 80-85937-48-4.

Svoboda, K., Smolík, P., Levý, J., Šínová, R. a kol: *Občanský soudní řád. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, 1422 s.

ŠTEVČEK, Marek. *Civilné právo procesné*. 2. zmen. a dopl. vyd. Bratislava: Paneurópska vysoká škola, 2013, 752 s. ISBN 978-808-9447-961.

WINTEROVÁ, Alena a Alena MACKOVÁ. *Civilní právo procesní*. 8. vydání. Praha: Leges, 2015, 621 stran. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-076-5.

ZAHRADNÍKOVÁ, Radka a kol. *Civilní právo procesní*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. 563 s. Právnické učebnice. ISBN 978-80-7380-437-4.

Judikáty

Nález Ústavního soudu č. 147/2012 Sb.

Nález Ústavního soudu ze dne 24.4.2008, sp.zn. II. ÚS 3035/07

Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 16. 5. 2012, č.j. 2 Cmo 404/2011-62

Usnesení I. ÚS 1257/14 ze dne 22. 5. 2014

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 2. 12. 1997, sp. zn. 2 Cdon 774/97, uveřejněno ve Sbírce soudních rozhodnutí pod č. 61/1998 civ. Sb.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 1. 1999, sp. zn. 20 Cdo 1638/98

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 4. 2003, sp. zn. 21 Cdo 2179/2002

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 5. 2003, sp. zn. 25 Cdo 162/2003, uveřejněné pod číslem 3/2004 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 2. 2004, sp. zn. 29 Odo 1154/2003

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 2. 2007, sp. zn. 21 Cdo 1269/2006

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 5. 2013, sp. zn. 29 Cdo 1172/2013

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 2. 2014, sp. zn. 25 Cdo 3648/2013

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 4. 2014, sp. zn. 25 Cdo 644/2014

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 7. 2014, sp. zn. 29 NSČR 82/ 2014

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. 8. 2014, sp. zn. 32 Cdo 2389/2014

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. 11. 2014, sp. zn. 30 Cdo 3932/2014

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 11. 2014, sp. zn. 30 Cdo 665/2014

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 12. 2014, sp. zn. 33 Cdo 5153/2014

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 4. 3. 2015, sp. zn. 30 Cdo 57/2015

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 4. 5. 2015, sp. zn. 26 Cdo 499/2014

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 5. 2015, sp. zn. 30 Cdo 5196/2014

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 8. 4. 2015, sen. zn. 31 NSČR 9/2015